KA PROSODI
BAD
KA RETORIK

Da U

Bah Frank M. Pugh

KA PROSODI

BAD

KA RETORIK

Da U

Bah Frank M. Pugh.

Ribais Edishon

Ia ki hok kyntiew ia bat

JAIAW, SHILLONG

1970

La shon ha Shillong Printing Works, Shillong

Ka Poetry

Ha kaba thoh ia kine ki lynnong ba dei shaphang ka poetry, u nongthoh u don ha ka jingmut jingpyrkhat jong u ban leh ei ei kat na kaba u la lum jingtip ei ha kaba ai ha ki riew-pule minot ban tip bad sngewthuh shai shaphang kaei ka Poetry. Da kata um thmu ban ong palat eh shibun, nalor kaba ai jingmut ia ki nongpule kiba don ka sap bad ka snap thoh poetry ban ioh ei ei ka ban pynshlur ia ki ban pynsan pynroi, pynheh pyniar bad kynjih kynjoh ban kot sha ki kliar lum jong ki radbah thoh poetry ka pyrthei hi. U nongthoh u ngeit skhem ba don ki Wordsworth bad ki Milton, ki Shelley bad ki Keats, ki Scott bad ki Byron ba dang shylluit ha ki khyndew ri Khasi jong ngi kiba dang sdang thylleng bad sei lung ban long ki diengbah diengsan bad ki dieng piam-star lashai lashisngi. Ryngkat bad kine ki jingthmu bad jingai jingmut khyndiat, u pashat ia kine ki jingthoh ha ki Khun ka Ri ban pule pyrkhat.

Ka 'Tien—Lamphrang

Ha kaba thoh ia kane ka bynta ha ka edishon kaba nyngkong, la leh ia ka ha ka jingkyrkieh eh, kumta ba la lap hadien ba donbun ki jingduna, ki jinglehklet bad kiba kum kita. Katba dang iaid "U Elija" ha ka press la iohsngew bad ioh jingtip ba donkam ban don ka kot kaba iadei bad kane ka bynta ha ka ktien Khasi ba yn pynpule ia ka ha B. A Kumta mar shu iadep shon ia ka kot "U Elija" la kyrpad ia u manager ka press ba un sngewbha ban pynap shuwa bad ba yn dang bteng sa kawei ka bynta ha kajuh ka kot. Kumta la pyrkhat, la thoh, bad la **typed** ia ki jingthoh ban phah sha press, katba ki nang iaid ha press. Ha kaba leh kumne la donkam ban khyllie bun ki kot na shane na shatai ban ioh ban sei ki nuksa ki ban iahap bad ki jingthoh bad jingbatai kiba don ha kane ka kot.

U nongthoh u pynpaw ia ka jingsngewnguh kaba khraw shibun ia bun ki nongthoh kiba la thoh sha khmat. Kiba kham bun ki nuksa ba u la ioh ban sei bad pyni ha ka kot, ki la long khamtam eh na I Babu Soso Tham, Rabon Singh, Nissor Singh, Fr. H. Elias, Primrose Gatphoh, Victor Bareh, Dr. John Roberts, ka Baibl Khasi bad kiwei kiwei de ki kot Khasi kiba la wan mih wan paw pyrthei ia kiba ym lah jer kyrteng lut hangne.

U nongthoh u pynpaw ruh ka jingsngew nguh ia kito ki riewwad jingstad, don na ki kiba la iaw bha, kiba la ai jingtip sha u nongthoh jong kane ka kot ba ki la lah ban

kham kyntiew ha ki mark ha kaba ialeh eksamin B. A. wat ha ka English hi, da kaba pule minot ia kane ka kot. Kane ka la long ka jingpynshlur ia ka ban dang kham pynbha bad pynjlih shuh shuh. Ha ki por ba u dang hikai ia kane ka bynta ha klas, u la iohi kumno ba lah ban thep hateng-hateng sa katto katne ki nuksa shuh shuh ban pyniar ia ka jingmut jingpyrkhat ki nongpule ban kham pynshai bad pynsngewthuh bha ia ka.

Napdeng ki nongpyrshang ban thoh ki kot Khasi, la don ba la ai jingmut ba donkam ban thoh ki kynja jingthoh ki ban ai jingmut ia ki nongthoh Khasi ban thoh ki poetri bad ki drama kiba iabiang kyrdan bad ki kot jong kiwei pat ki jaitbynriew ka pyrthei. Kane ka la pynlong ia u nongthoh ban pule minot ia kine ki bynta bad ban thoh pyntam katto katne ki bynta kiba iadei shaphang kane, la kim da pynhun eh ia u nongthoh, namar ba ki dang lyngkot eh. La kumno kumno, u kyrmen ba kine ki jingpyrshang kin plie lad plie lynti ia kiwei pat shadien ba kin pule minot shaphang kine ki bynta da lade hi bad ban sa lah ban leh lem kumba ialeh lem shawei shawei. Ngi phah ia kane ka kot bad ka jingkyrmen ba kan nang kyntiew ia ka jaitbynriew shaphrang ha ka jingiaksaid ban nangkiew sha khlieh ha ka jingstad bad ka jingnang jingtip ia la ka jong ka ktien bad ka jong ki para briew de.

Jaiaw, Shillong. F. M. Pugh.
11-8-70.

KI KYNTHUP

I. KAEI KA POETRY

Khnang ban sngewthuh shai shaphang kane ka jingkylli ngin iapyrshang pynnujor ia ka poetry bad ka *prose*.

(i) Ha ka *prose* ki jingthoh ki iaid lynter khlem sangeh, katba ha ka poetry ki lain ki kut kloi kat kum ki jingthew bad ki iaid ryntih sar salonsar.

(ii) Ia ki jingthoh *prose* ym lah ne long ban rwai, hynrei ia kiba bún ki jingthoh poetry lah ban thaw sur, ban pynlong jingrwai bad ki long ki jingthoh ba la pynbynta ha ki dkhot ba lah ban rwai da kajuh ka sur ia ki.

(iii) Ha ka *prose* ngi pyndonkam ia ki dak heh (capital letters), namarkata, tang haba sdang ia ka sentens bad barobor hadien u phulstop. Hynrei ha ka poetry ngi sdang da u dak heh ha man ba sdang ia u lain, wat la u lain bamynshuwa u kut ha u kolon, semi-kolon, koma ne khlem kino kino kiwei pat ki dak sangeh.

(iv) Ha ka *prose* ki ktien ba pynkut ha u lain ki lah ban long katba kynduh, katba ha ka poetry pat ki lain kiba kut ki ju kham long barobor kiba iadei sur ne iasawa sriem mar mar kumjuh. Ia kine ha ka Phareng la khot *rhymes* (raim) bad *tara* ha ka ktien Khasi.

Kane ka jingpyniadei sur ka lah ban long ar ar synrop, kata marbud marbud shijur shijur hi ba ki khot *couplets* ha ka ktien Phareng, kum ha kine ki lain harum :—

La syep la syar ne snám ngin *theh*,
La im ne iap ngin iai *ialeh*.

Kiwei pat ki long *lai synrop ba la khot Triplets* ha ka Phareng, kum kine :—

Kum ka radha bapiar thap*niang*,
Ba her kum khlieng ne 'lieng-ja*thang*,
Ha suin ba ker da ki riat ar*liang*,
Sha suiñ me kner la thapniang A*ngel*,
Ban suh pynper na ki pud Is*rael*,
Bad sa kaweh sha u lúm Kar*mel*,

Nalor kine don kiba iaraim naduh saw lain lynter ne palat ruh.

Don pat kiba iaraim kawei pud kawei ba pyniapom ne pyniaphna, kum :—

"Jingitynnat ki lúm te ko *mei*,
Ym don ei ei, sngew kum ban *her* ;
Ka jingithiang ym don *pyrthei*
Ba ngan da lah te ngan thung- *sner*."

Don pat kiba iaraim ha ujuh hi u lain ba ki khot *line rhyme* ne *leonine* ha ka Phareng kumne :—

Diengrai radbah ka shim *por* shim *bor*,
Bun rta ban sah bakor*dor* bad *kor*.

Ha ka phawar Khasi ki raim ne tara ki iaháp sur ym tang ha man ki ar lain, hynrei wat haduh saw raim ha ki ar lain kumne :—

Shi*prah* u doh*thli*, shi*khoh* u soh*mynken*,
Ia ka khyn*noh* kaba tip*sngi* ju ia*roh* ki tym*men*,
Na ktem ka par ban iawer khynraw
Ka 'tem-synlar-ba kynther-'laiaw.

(v) Nalor kata, don sa ka rukom jingthew ne ka rukom pynháp ia ki *shnok*, ki ktien bakhia thew ne ba shon jingmut ba la synrap da ki ktien ba sting-thew ne ba per jingmut. Ia kane ka rukom thew ha ka Phareng ki khot *measures* ne *feet* (jingjám-kjat). Ha ka ktien Phareng man ka ktien ne kyntien ka don la ka kynnoh kaba ki kham shon kyrpang. Ha ka ktien Khasi hi, ym don rul bathikna, la shisha na ka jingiai-iit ne jingiaimlien ha kaba sngap ia ki phawar ba kum katei haneng bad haba pule ia ki poetry ka paw ba ka kynnoh ha kaba khatduh ka long kaba skhem ne khlain, la ki don teng-teng ha shiteng ruh kaba ka kynnoh hangta ka kit jingmut kaba khia hi katjuh, la ym kumjuh.

Shim kum ki ktien, *kawei*, *pyrthei shisien*, *puriskam puhshilum*, hangno dei ban kham shon ia ka kynnoh ? I Babu Soso Tham I sngap da ka shkor bad ngi shem ba ha "Ki Sngi Barim U Hynñiew Trep," ha kaba I la poi ha kliar jong ka jingstad thoh poetry, ngi lap ha kiba bún ba ka kynnoh kaba khatduh ka long kaba

I ngeit ba ka dei kaba kynsai, la teng-teng I kylla ia kata ka rul kat kum na ka jingpyniadait bad kiba kum kino ki ktien. Ngin buh nuksa katto katne hangne, khnang ban iarap pynsngewthuh ia kiba dang sdang thoh poetry :—

Jingsha'i ngi wa'd sawdo'ng *pyrthe'i*.
Ki Wa'h ka *Py'rthei* Sa'lonsa'r
Kawe'i ka Ktie'n ki da'ng iakre'n.
Sha *ki'wei* pa't ki Ri' baphe'r,
Kiwe'i ai'u na ngi' ki phe'r.
Shisie'n ka lo'ng ka Pe'rsyntie'w.
Sa *shi'sien* pa't kin wi'n ki Khla'w ;
Sa *shi'sien* pa't kin khi'h ki Ma'w.
Mynba' ki hia'r ki *Hyn'ñiew* Tre'p.
Ynda' *hynñie'w* ki U'mpohlie'w.

Ngi ai jingmut hangne ba dang donkam shibún ki jingiit ia ka jingwanlong ki ktien bad ia ki tynrai ktien ba ngi khot ka *Etymology* ha ka ktien Phareng. Ngin ai nuksa khyndiat kumne :—Ka ktien *puriskam* ka mut ne thew ia ki jingiathuhkhana shaphang ki puri ba la khot *fairy tales* ha ka ktien Phareng. Kumta ba ka mut ka jingiathuhkhana puri. Ka ktien *skam* ka long tynrai bad puri ka long ka ktien batai. Kumta ruh ia ka ktien *purinam* ne *parom*. Lada kumta ka ktien ba dei ban shon ka dei ha ki kynnoh *skam* bad *nam* ha ki ktien *puriskám*, *purinám*. Da kane ka rukom ai nia ngi pynháp kumne de ia kine ki ktien, pu'hshilu'm, no'ngkyllia'ng, ji'ngiathu'hlypa'. I Babu Soso Tham I pynkylla ia ka jingshon jingkhia ka

ktien ne kynnoh kat kum ki ktien baiapyndon-kam marjan bad ki, kumne :—

Shadu'h *Khynda'i* Pate'ng N̄iamra'.
Ki *Khyn'dai* Khu'p ki Ktia'r, ki Bsei'n.
Arte't arsu't ka *Ji'ngkieng* Ksiar.
Jingkie'ng ki pu'n halor ki Wa'h.
U *Py'rthat* ru'h ban py'ntyrsai'n.
Ka Wai't *Pyrtha't* ia ki' ka ta'r.
Ki *Sy'ntiew* ru'h ha kpe'r ki phu'h.
Ynda' u spo'ng u *Tie'w* Lyngska'w.

Ngi iehnoh ha ki nongpule ba kin pyrshang ianujor kumno ki poetry ba shu kylla Khasi ki la iapher katba nangpoi sha ki poetry thaw hi.

(iv) Kumta na kine ki jingpynháp kjat, jingjám kjat ne jingkám kjat, don kiba iaid kumba shut-iew ne pynkyrsih ki kjat la kat haba shad kynthei Khasi; don pat kiba ha ba ki jám ki sdang kadiang shuwa sa ka kamon, ne markhongpong ia kata ; bad don de kiba jám mareh kumba kyrkieh, ba ki jingpatied ki kjat jong ki ki riewsngewtynnat, ba bûnsien na ka jingsawa ba patied kjat ha lyntang lah ban sngewthuh iaid mano shuwa ban iohi ka khmat ne iohsngew ba ki kren.

Kine ha ka Phareng ki don san rukom kumne :—

(a) Haba ki iaid sting-khia, sting-khia, ne tlot-khlain tlot-khlain ki khot *lambik* (Iambic, Iambus) ne *Jiamdien*. Kine ki long ki nuksa ia kata :—

Ym do'n ba e'h ba la'h ban ka'h.

Lajan baroh ki lain ha "Ki Sngi Barim u Hynñiew Trep." Ki iaid ha kane ka rukom iaid kjat.

(b) Haba ki iaid markhongpong ia kane ka *Iambik* haneng, ka long noh khia-sting khia-sting, lane khlain-tlot khlain-tlot ba la khot noh *Troshi* (Trochee, Trochaic) ne *Jiamphang*. Ki nuksa ia kane ki long kum kine :—

Snga'p ko he'p ngan ia'thuhka'i.
Ji'ngiathu'hkhana' hynda'i.
Wo'w ! ha ng'a katno' ka kta'h
Bo'r jong ka' to a'i kan ja'h.

Kine kim da long *Troshi* paka namar ki duna ktien tlot haba kut. Khmih rukom pat ia kine :—

Pai'd ba/sa'wa,/ku'm ka/la'wbáh,
E'r ba ka pe'h,/sla' ki/sa'wá.
Krem' ki/sha' dém/ku'm maw/sa'wá,
Ja'm ka/sa'wá,/je'm ka/sa'pra.

Kane ruh kam iaid ryntih bha ha ka lain ka baar bad kine ki lain kim da kohnguh bha ia ka rul ba la kdew bad pyni shaneng ba ki kynnoh ktien khatduh ki long kiba kham shon khia ha ka poetry Khasi. Ngi iehnoh ha ki nongpule ba kin tuklar nia shaphang kine, kaei ki ngeit bad sngew ba dei ia ka ban leh. Ia kine ki jait poetry ngi dang kham duna shibún

ha ka ktien Khasi la ki long kiba sngewthiang ka jingkynud.

(k) Don pat kiba sting arjám bad khia shijám, lane sting-sting-khia, tlot-tlot-khlain ia kaba la khot *Anapest* (Anapaest) ne *sohtyngkdom*. Kane ka long ha kine ki rukom :—

Ka pvrthei ka dang thiah
Bad ka sngi ka dang sah
Ha lyrdet lum Mawpat
Nga na iing, nga la khlad.
Ki kyrd'em jam ki kja't,
Ki pyrta' kum ban ra't.

Hawe'i de phin she'm kiba ba'ng sngewtynna't :
Ki ktie'n kiba re'm tang ka do'r kaba ta't.
Shata' ngi dei kie'w, bad ngin pa'r da ki kti'.
Khyndia't eh ki brie'w ba ka jnga'i ka lynti'.

Kine kiba hadien ki duna haba sdang ha baroh ki saw lain, lait nangta ka iaid da kane ka rukom iaid kjat.

Kine ki lain na I Babu Soso Tham ki iaid beit bha ha kane ka rukom iaid.

Ki thaba' kum ki Khlu'r ha Duria'w Galilee'.
Te ki khma't kiba io'h thiah ki khria't kum u na'r.

(d) Don pat ki jingthew ne jingjám kjat kiba long markhongpong ia ka *anapest* haneng ha kaba ki sdang da ka kynnoh ne ktien bakhlain sa bud da kiba tlot ar tylli, kata, khlain-tlot-tlot ne khia-sting sting, kum ha

kine ki nuksa. Ia kine la khot ha ka ktien Phareng *Daktyllik* (Dactyllic). (Mastieh).

O' ko pukni' nga kwah he'r **kum ma** pha',
Sha ly'**ndet ka** sngi' **da ki** sn'er **ba paka'.**
O' ko diengra'i nga kwah ia'r **kum ma** pha',
Da ji'**ngbha ngan** a'i **ban nym** sha'r **ki** sla'.

Kane kam da iaid beit ryntih bha ha ki lain ba ar bad saw ; hynrei kane harum ka la iaid ryntih bha :—

Kei'n-**noh katto' ai ngan** ia'p **suk jai** ;
Lei't **la juno'm ngan sa** su'k **kynjai.**

Kine ki jait poetry ha ka Khasi ki dang duna eh, bad ngi kyrmen ban sa nang ioh kham bha bad bún pat shadien.

(e) Don pat ki jingthew ne jingjám kjat kiba long kyrpang hapdeng ka *anapest* bad *daktyllik* ba la pyni nuksa haneng. Kine ki long tlot-khlain tlot, sting-khia-sting ; kata ia kiba khlain ki ktien ne kynnoh la ker na baroh arliang da kiba tlot. Kine ki jait poetry ki long kiba sngewthiang bad ngin ai nuksa na ki jingpynkylla Khasi I Babu Soso Tham.

Te pla'r **kum** lasha'i **u la** tlo'r **u iapsta'i ;**
Ka khria't **kum ka** thna'm **jong ka** du'riaw **myntla'ng.**
Ka u'm **kum ka** io'r **ha ka** sngi' **baphyrna'i.**

Kine ki duna kynnoh ne ktien ba tlot ha kaba kut jong ki lain, namar kumba la batai sha khmat ka jingshon jur ha ka ktien Khasi ka háp eh ha ka kynnoh khatduh.

Shaphang kine ngin sa tai bniah kham bha pat shadien, ynda ngi la ktah lut naphang ia ki mat bad jingshongpher jong ki poetry baroh.

(vii) Ynda la iaid katto, mynta ngin shim sa ka jingker kamra ba la khot metre ha ka ktien Phareng. Na ka rukom jingjám kjat don ki poetry kiba iaid ar kamra bad palat ia kata. Shim mynta ia ka *Iambik* (ne *Jiamdien* kumba jer kyrteng I Father Elias).

(a) Ka *Iambik* ne *Jiamdien* kaba don ar kamra ki long kum kine :—

Langbro't / ki do'n
Shapha'ng / kamo'n ;
Ki bla'ng / ka lia'ng
Shapha'ng / kadia'ng.

Hangne' / phim la'p,
Nongshú'n / arsa'p ;
Hangne' / phim la'p
Nongshú'n / bun sa'p.

(b) Ka *Iambik* ne *Jiamdien* ba lai kamra ki long kumne :—

Hapo'h / u die'ng / jyrnga'm
Mano' / bad nga' / ban de'm
Ban u'd / jingrwa'i / baba'ng
Ha pdo't / ka si'm / bathia'ng.

Beh be'h / ko pha' / er-tla'ng,
Pham shy'm / da e'h / sangra'ng
Kum ha' / -ramja't / u brie'w ;

Ki *Iambik* ne *Jiamdien* saw kamra ki long kumne :—

Nang be'h / ko lye'r / pyngnga'd / nang be'h,
Shane' / sha thai'ñ / ki la'w- / diengkse'h.

Marwe'i / katba' / puso'n / nga sho'ng,
Ban pei't / na klia'r / u lú'm / Shillo'ng.

Jingsha'i / ngi wa'd / sawdo'ng / pyrthe'i ;
Jingsha'i / ka Ri' / ngim ti'p / ei-e'i.

Ia khlie'h / ka sle'h. / ka sa'd / pynbha',
Ban kdo'r / u shñiu'h / b'la kdo'r / lypa'.

Ka *Iambik* ne *Jiamdien* san kamra ka long kumne :—

Na jnga'i / ki brie'w / hapde'ng / ki 'law- / dem-'a'b
Mada'n / jyrnga'm / kynja'i / ia nga' / i a'p.
Kum khu'n / khatdu'h / tipdu'k / ka me'i / maria'ng
Hapo'h / rympe'i / phi a'p / ia nga' / ba'n pdia'ng.

Hapde'ng / lawbnia'p / basho'ng / u Khla'- / u-Thle'n,
Hapo'h / dymmie'w / jar-ja'r / bajnga'i / na shno'ng ;
Ha tra'i / diengba'h / ba ka'h / syrngie'w / najro'ng :
U die'ng / sohkhlur / u sa'n, / u sho'ng / rieh tng'en.

Lai sne'm / hadie'n / ka ktie'n / n'u Tra'i / ka wa'n
H'u E'- / lija', / "Khie lei't / mynta' / hajan.

Ka *Iambik* ne *Jiamdien* hynriew kamra ka long kumne :—

"Ryngka't/la pu'n/ryngka't/la kha',/ryngka't/ngi rkhie',
Ryngka't/ngi ia'm,/ryngka't/ki khma't/nyngko'ng/ngi plie'·
Ryngka't/ngi sho'ng,/ryngka't/ngi pa'r,/ryngka't/ngi ie'ng.
Ryngka't/ngi iai'd/ngi i'm,/ryngka't/ngin ru'ng/sha bne'ng.

Ka *Iambik* ne *Jiamdien* hynñiew kamra ka long ha ka dur *Ballad* ha kaba saw kamra ki long ha ka lain banyngkong bad lai pat ha ka lain ka babúd.

(*b*) Ki poetry kiba dei *Troshi* (ne *Jiamphang* kumba jer kyrteng I Fr. Elias ha ka ktien Khasi) ki dang duna than ha ka ktien Khasi. Kine ki iapom búnsien bad ki *Iambik* ne *Jiamdien* ha kine ki rukom nuksa harum :—

Da su'r / mynsie'm / kyllui'd
Ba'd / dohnu'd / ba de'm / aiti',
Da su'r / jingmu't / laitlui'd
La ' / ka ri ' / i'a ngin / shakri'.

Ha kine ki lain haneng, ki lain banyngkong bad balai ki long *Iambik* ne *Jiamdien* ryntih bad lai *kamra*, *kjat* ne *khup*. Hynrei ha ki lain ar bad saw ki long saw *kamra*, *khup* ne *kjat*. Ia ka kamra ka balai ha ka lain khatduh lah ban ong ka *Troshi*, ka *Jiamphang*, la yn don ruh ki ban pule bad khot *Iambik* (*Jiamdien*) ia ka. Khmih pat ha kine harum : —

Khe'k ki / sange'h / kim nu'd / lymbu'p
Ta'ng leh / tynge'h / pha'r kin / kynrup.

Kine ki long *Jiamdien* ne *Iambik* saw kamra, hynrei ha ki kamra banyngkong eh ki long *Jiamphang* (Troshi) bad kumjuh ruh lah ban ong ia ka *khup* balai jong ka lain khatduh.

Khmih nuksa sa kine de :—

Da'ng ha / ki sngi' / ki Ra'ng / -sohra',
Da'ng ha / ki po'r / ki The'i / -sohra'.
Khna'ng ba / u brie'w / baro'h / un su'k.
Shi' khyl / lipma't / kumne' / nga pha'i.

Shim pat sa kane :—

Phi lo'ng / bare'm / wa't ha / ki po'r / ba'm thne'm,
Khle'm jing- / thoh-bria' / ba ku'm / 'lang-kñi'a / batle'm.

Kane ka long *Jiamdien* (Iambic) ha ka san *khup* (kjat ne kamra) hynrei ka *Jiamphang* pat ha ka khup balai jong ka lain nyngkong bad ha ka khup basdang eh jong ka lain baar.

(k) Ki *Daktyllik* kumba ong ki Phareng ka iapom búnsien eh bad ka *Sohtyngkdom* (ba ong I Fr. Elias) ne *Anapaest* pat (ba ong ki Phareng).

Shim nuksa kum ia kine ki lain harum :—

Ta'ng katto / du' ki sngi / iai'd mon la / ku't ?
De'i hangne / mu'la ki / sngi' ngan pyn / -lu't ?

Lada pynbynta kamra kum kane ka rukom hangne kane ka dei ka *Daktyllik saw khup*, la ka **dkut tdong ha kiba kut (ba ki khot *catalectic* ha ka Phareng).** Hynrei lah ruh ban pynbynta kamra ha kane pat ka rukom :—

Ta'ng / katto du' / ki sngi iai'd / -mon la ku't ?
De'i / hangne mu / la ki sngi' / ngan pynlu't ?

Kumta lah ban ong ba kane ka dei ka *Sohtyngkdom saw khup* tang ba **dkut khlieh na khmat ba khot *asephalos* (acephalous)** ha ka Phareng.

Kane harum ka long ka nuksa babeit bha jong ka *Daktyllik* ki Phareng,

O' ! ka jing / -she't ka jing / -pho'n tipsngi !
Ha'ei pha / se't, ko dus / -mo'n shisngı'.

(d) Ka jingpynbynta kamra ne jingthew khup ia ki *Amphibrek* ka shong eh ha ka jingshon jur ne ha ki *shnok* jong ki ktien. Ia kine ki jait lah ban pynwan kamra, ha kata ka rukom ba kumta la khot noh ia ki *Sohtyngkdom* (*Anapaest*) lane *Daktyllik* hi Shim nuksa na kane ka jingpynkylla Khasi I Babu Soso Tham ia ka poetry badonnám jong u Lord Byron :—

Kum u Su' / -ri ha se'm / u Asi' / -ria u hia'r
Da ki pyr' / -ton ba ria'm / da ki jai'n / bajar ksia'r.
Ka jingphyr' / -nai ki su'm / ba nep ku'm / u sylli'
Ki thaba' / kum ki khlu'r / ha Duria'w / Galilee'

Lada pynbeit kumne ia kane la khot ka *sohtyngkdom saw khup* ryntih baroh. Lah ban pynkylla *Amphibrek* pat da kumne :—

Kum u Su'ri / ha se'm u / Asi'ria / u hiar'
Da ki pyr'ton / ba ria'm da / ki jai'n ba / jar ksia'r.

Kane ka long *Amphibrek* tang **ba tam ktien na khmat ba la khot *Anacrusis*** ha ka ktien

Phareng, bad duna ktien ha bakut ba la khot *catalectic* ha ka ktien Phareng.

Shim ia kum kine ki lain :—

Te pla'r- kum / lasha'i u / la tlo'r u /iapsta'i ;
Ka u'm kum / ka ïo'r ha / ka sng'i ba / phyrna'i

Kane ka long beit ka *Amphibrek* bad ka *katalektik,* (kata, ba duna ktien) ha bakut.

Lada pynbynta kamra ia kitei ki lain haneng kum kane harum pat ki hâp ha ka *Daktyllik* tang ba tam ktien ne kylla *Anacrusis* na khmat bad shah dain tdong nadien (*katalektik*).

Te pla'r kum la / sha'i u la / tlo'r u iap / -sta'i
Ka u'm kum ka / io'r ha ka / sngi' ba phyr /-na'i.

Ki poet kim salia eh kumno phi pynbynta kamra ne khup ia ki, ki sngap ia ka jingbang ka jingkynúd sngewtynnat jong ka ha ka shkor haba kren ne pule.

(e) Nalor kine don sa kum kine pat ha ka poetry :—

Teng-teng donkam jingpynjah dak, ne ktien ba kan iaid beit ka jingkynud. Ngi buh nuksa khyndiat kumne :—

Ba'n 'i dur mynsiem shynrang,
Ba'm bud ia lad pyrthei kynriang

Hangne ki ktien Ba'n, ba'm bad 'i ki duna ki dak y bad ka ktien *ioh*. Kumjuh ngi shem ha kine ki lain harum .—

'Lade sumar, l'i burom ioh duh,
Ha riew-runar, l'i jingim phi buh.

Ba'n kdor " shñiuh b'la kdor lypa.

Ia ka jingpynjah dak kumne ha ka ktien Phareng ki ong *Elision*.

Don teng-teng pat ka jingpyntam ktien, kham búnsien kiba rit ba ym lah kem ne sngewthuh ba pynrung ktien tam haba pule ne kynnoh stet ia ki, kum kine harum :—

"O, ka / suhsa't !" / ong u SKAI'N / bapli',
"Ha'ei / nga nga't / ba la o'n / la i sngi' ?

Shano' / kin wн'd / la u so'h- / khawja'
Ban tia'n / ha ktıe'n / b'la thnga'n / lypa'.

Ki ktien *i* bad *u* ki tam ktien hangne. Ia kum kine **ki jingthoh tam ki ktien la khot *Synaeresis*** ha ka ktien Phareng, bad ka *Elision* ka wan urlong ha ka *khup balai* jong u lain khatduh haneng.

Nalor kine don pat kiba ki poet ki don ki *shnok* ne ki jingshonkhia ia ki ktien arsien ne ban ban hajuh ne ka jingshon sting pat ruh ban ban hajuh hapoh ka shi khup ne kamra, ba ym lah ne bit pyniakhlad. **Ia kaba buh synrop lang**

ia ki *shnok* ne ktien bakhia jingmut hajuh la khot *Spondee* ha ka ktien Phareng ; bad ia **kaba buh synrop lang pat ia ki ktien basting jingmut hajuh la khot *pyrrik*** (pyrrhic, ha ka Phareng). Ngi buh nuksa kumne harum :—

Ima't / ba la / she'm la'd / shawe'i.

Ha kane ka lain ka long *pyrrik* ha ka khup ka baar bad *spondee* ha ka balai.

Jingsha'i / ka Ri' / ngim ti'p / e'i-e'i.
Jingsha'i / ka Ri' / ngim khei'n / e'i-e'i.

Hangne ki khup khatduh ki long *spondee*.

Ki te'm / ban ia / thu'h pu' / -riska'm.
Ki Wa'h / ka Pyr / -the'i Sa' / -lonsa'r.
Hapo'h / ki Syr / -ngie'w-die'ng / ba tnge'n.

Kine haneng ki long *pyrrik* ha kaba ar bad *spondee* ha kaba lai ka khup jong man ki lain.

Khmih pat sa ia kine harum :—

Kyndo'ng / -do'ng-do'ng / ka Ksi'ng / ka rie'w.
Ban pyn /-ieng Ma'w /- Kynthe'i / Shynra'ng.
Ka Thym / -me'iri' / jong ngi' / nae'i.
Sa shi / -sie'n pa't / kin wi'n ki Khla'w,
Kum ki / -we'i pa't / ki sngi' / kin mi'h.

(vii) Khatduh khatwai ngi don sa kawei kaba donkam tam ha kaba thoh poetry, bad kata ka long ka jinglah ai dur ne jingpynidur ha ka jabieng da ka rukom thoh poetry. Ia kane la khot *imagery* ha ka ktien Phareng.

Khlem kane, ka jingthoh poetry ka long tang ha suin ne ha sla, u dieng khlem soh, ka rewngap khlem ka um-ngap, ka shruh-briew khlem ka mynsiem-briew. Dei kane kaba ai jingim ia ka jingthoh poetry. Kumba shim nuksa noh na ka jingthoh u Coleridge, u kritik bastad tam jong ka juk mynta ha kaba thoh poetry, naduh ka por u Aristotle, u buh kine ki lain harum :—

I put my hat upon my head
And walk'd into the Strand ;
And there I met another man,
Whose hat was in his hand.

Biographia Literaria.

Kane ka dkhot poetry ba saw tylli ki lain ka pynbiang lut ia ki rul poetry ba la kynthoh shaneng, hynrei ka duna ia kaei kaba donkam tam. Ka jingthoh jong ka kam shym pher na ka *prose* lait noh sa tang ba la pynbeit ia ka ha ka rukom thoh poetry, kata ba la dkhat ia ka ha ki saw lain. Kam don kata ka jingringdur kaba pynshoh sngewtynnat ia ki khmat mynsiem. Ka poetry ka long kata ka *art* ne jait jingstad kaba iasriem ne ialong tnat bad ka jingringdur (drawing), ka jingairong dur (painting), ka jingtei iing tei sem (architecture), ka jingthaw-dur (sculpture) ne ka jingkynud jingrwai (music). Ka jingringdur ne jingotdur ka bam pyni kumba im, kumba kan kren briew, kam long kaba itynnat, paka ne shoh khmat.

Ka jingthoh poetry ruh ka bam ai ka dur kaba kumba pyni dur sinema ban pynpyrkhat, pynsngewtynnat bad ban pynring jinghikai kam long poetry satia.

Ka jingthoh poetry ka bajur ka long kata kaba hadien ba la pule ia ka ka iai snoh, iai ngam, iai neh sah ha ka jabieng khlieh wat slem slem ynda ngi la iehnoh kaba pule ia ka, bad ka wallam ka jingsngewhun, jingsngewtynnad ba ngi la ioh jinghikai bad jingmyntoi ei ei da kaba ngi la pule ia ka. Haba shu kren lyngkot noh, ka long kumba buh u Wordsworth ha ki ktien poetry jong u :—

They flash upon that inward eye
Which is the bliss of solitude.

The Daffodils.

II. KIEI KI JAIT POETRY

1. Ka poetry ka san na ka jinglong khúnlung jinglong samla ter ter sha ka jinglong rangbah bad kut ha ka jinglong tymmen. Ki poetry ki sdang na kiba ki khot ki *Lyrics* ha ka ktien Phareng U nongthoh poetry dang sdang u iathuh búnsien shaphang ia lade ; u kren shaphang ia lade ; u pyrkhat shaphang ia lade ; ba wat lada u kren shaphang kaei kaei ruh u kut ha ka "nga." U dang long dang tang u khúnlung ha ka rukom thoh poetry. Hynrei don ki poetry kum ka "skylark" u Shelley kiba long na ki poetry babha tam na kane ka jait.

2. Katba nang sdang mareh ha ka rukom thoh poetry, u poet u la sdang kren shaphang kiwei pat, hynrei la katta ruh ka rukom thoh jong u ka iaid ha ka dur jong ka *ballad form* ba ki ong, kata, u iaid ha ki Iambik sawkjat ba la pynbúd da ki Iambik lai kjat da kaba pyniaraim pyniapom ia ki.

Kane ka dkhot harum ka long kum ka nuksa ia kata.—

Wat mut namar phi nang ban rwai,
Ne siaw jingrwai phylla,
Ia kam shisha ban leh kam-kai,
Phin wan babe kylla.

3. Suki suki u la sdang iaid ha kijuh ki sur thoh ba ym dei shuh ha kum ka dur ballad ba

la pyni nuksa haneng, hynrei ha kaba ki iaid ryntih ha ki saw kjat ba iaraim shijur shijur synrop synrop.

. Ka nuksa shaphang kane ka long baroh kawei jong "Ki Sngi Barim u Hynñiew Trep," da I Babu Soso Tham. Ngi ai nuksa kawei ka dkhot.—

Shalor ki Lúm shapoh Dymmiew
Haba nga iaid pyngad weibriew,
Iathuh, sa Pha ko Ri jong nga,
Balei búnsien nga sngewpisa,
Haba sawdong nga phai ka khmat
Balei nga sngew ban jaw ummat.

Ka rukom pynbeit lain jong I Babu Soso ha ka kot jong I ka long na ka bynta ban itynnat, ban shoh ka khmat bad ban lah bat.

U Sir Walter Scott u thoh ha kane ka rukom thoh ha ki poetry badonnâm jong u, ka "Marmion" bad ka "Lady of the Lake." Ngi ai nuksa khyndiat tang kat ban pynskhem ia kane ka jingong.

O, woman ! in our hours of ease,
Uncertain, coy, and hard to please,
And variable as the shade
By the light quivering aspen made ;
When pain and anguish wring the brow.
A ministering angel thou !—

Marmion.

Kane ka jait poetry ka long *Narrative*, ba la ong ha ka ktien Phareng, kaba khleh ruh bad ka *Lyrics* ha ka.

4. Nangta don ki nongthoh poetry badonnám kiba thoh ia ki jingrwai sngewsynei ne jingrwai sngewsih ne jingrwai iám-briew, na ka bynta ka jingiap u lok, u paralok ne ki lok jong ki hi.

Ka poetry "Elegy, written in a country churchyard" da u Gray ka long kaba donnám ha kaba don kine ki lain :—

Full many a gem of purest ray serene,
The dark unfathom'd caves of ocean bear :
Full many a flower is born to blush unseen,
And waste its sweetness on the desert air.

Kiwei pat ki nuksa kiba kum kine ki long (1) ka *Lycidas* jong u John Milton ka (2) *Adonais* u Shelley, ia u Keats, bad ka (3) *In Memoriam* u Lord Tennyson. Ia kine ki jait jingthoh poetry ha ri Khasi jong ngi ym pat don ba la thoh, lait sa tang ban ong ba I Babu Soso Tham I la sdang kdew ia ka lynti ha ki nongthoh poetry Khasi hadien habúd ban pyniar ia ka rukom leh jong I ia u Trot.

Ka Lapalang, kumba ong i Fr. H. Elias, kum ha "U Sier Lapalang" ba la thoh da I Rev. Morkha Joseph, Fr. H. Elias, Babu Primrose Gatphoh bad kiwei kiwei, lah ban ong ba ki iajan ne lam lynti sha kane ka jait thoh poetri, la ym lah ban ong ba ki la long beit kumta, namar la thoh ia ki shaphang ka jingiambriew ki mrad, ym ki briew, kumba long ha ki poetri

Phareng. Ki poetri kiba dang mih shen hadien da I Bah Victor. G Bareh, kum "Ka Likai" bad ka "Ka Saia Nongum" ki la kham iajan shibun sha kane ka jait poetry.

5. Don sa kawei ka jait poetry ba la khot *Sonnet*, lane ka mieng, kumba jer kyrteng i Father Elias. Kane ka poetry ka long ryntih khatsaw lain shi dkhot, kaba don tang kawei ka jingmut hapoh ka shidkhot. Ki phra lain sha khmat ki lam sha kata ka lynti, katba ki hynriew lain bakhatduh ki pynkut ia kata ka jingmut ba la kdew lynti ha kaba sdang

Ki nuksa ia kane ki long kum "The Human Seasons" jong u Keats, "The Trosachs" jong u Wordsworth, kumba 25 tylli ki jong u Milton bad 154 tylli ki jong u Shakespeare. Hynrei ki sonnet u Shakespeare ki pher na kitei kiwei ha kaba u thaw rul la ka jong bad um búd ia ka rukom thoh sonnet u Petrarch ha ka ktien Latin.

Ngi pyni nuksa kawei kum ka jong u Petrarch kumne. — Iambic Pentamater

a Ia long-ryta u briew pharshi ka wah.
b Ka sngur jinglong khúnlung kum umpohliew :
b Katba jinglong khynnah u sdang ban kiew,
a Ki kmie ki kpa ki lait ka rah ka bah.

a Nangta u khie samla ban sngew rangbah,
b Kum um ba tuid na kshaid ka rat ka thiew :
b Ynda ka par poh-krem bad mih na thliew,
a Jem jai ka sdang ban tuid, kam iaid tynrah.

k Jyngthung jvngtep sharud shakiar ki mih ;
    d Ka sboh kyrhai ka ai mynsiem palei :
k Nangta ka iaid lyngngen, kam ud kam kieh,
    d Ia lieng ka sdang ban bah, dohkha ki jei ;
k Khatduh khatwai ka piar, ka iar, ka lieh ;
    d Jingbha kynrei ka don, lut ka theh-sei.

Ngi pyni nuksa sa kawei de kaba kum ka jong u Shakespeare ha ka rukom pynbeit ia ki raim bad ki lain kumne :—

a Longbriew manbriew u briew pharshi h'u dieng.
    b Thylleng shuwa, u lung, u khie, u plung ;
a Kyrsih kata, u par, u sdang ieng-dieng ;
    b Kumta u sdang jingim pyrthei ban rung.

k U speh ar sla, u kjit ka um ka lyer ;
    d U sdang ka jám, u iaid, u sa mareh.
k Kaei b'um bám ? U im kumba thung-sner ;
    d Te khlieh ka sngi, u eh, u khlain, u heh.

e Ki sla ki tnat u piar, u phuh tiew-eit ;
    g U pait ryndang, u sdang sa ka kynih ;
e Suin u kynjoh, ki khlur u sngew un kheit ;
    g Rangbah b'u long, tyrshaid u soh u ih.
ng Nangta u iar, u piar, u shar ki sla ;
ng Jingstad u dap u shlei b'la lum bun bha

KA EPIK, LANE KA KSAN-THMA

Ka Epik, lane ka Ksan-thma kumba la jer kyrteng da I Fr. Elias ha ka ktien Khasi, ka long ka poetri kaba khraw tam na ki jait poetri baroh, bad bunsien ruh ka long kaba jrong eh. Ki epik kiba nyngkong tam eh ba la mih pyrthei, katba ngi lah ban tip, ki long ki ar

tylli ki jong ki poet India. Kaba nyngkong ka long ka Mahabharat, ba la thoh da u Byasa. Kane ka long kaba jrong tam eh na ki epik jong ka pyrthei, lajan hynniew shah ia ka Illiad u Homer ; hynrei la thoh ia ka jingjia kaba tang khatphra sngi, ka jingjia jong ka thma hapdeng ki shipara ki khunsyiem na ka hima Hastinapur. Kaba ar pat ka long ka Ramayana, ba la thoh shaphang ka jingiaid-wir u Rama bad ka Sita, ha ki khatsaw snem kylleng ka ri India, ba la thoh da u Balmiki. Hadien kine ngi lap sa ia ki ar tylli ki epik ba donnam ki jong ki Grik. Kaba nyngkong ka long ka Illiad ka jong u Homer, ba la thoh ia ka thma kaba la neh arphew snem hapdeng ki Grik bad ki Trojan. Kawei pat ka long ka Odyssey da ujuh hi u poet, ba la thoh shaphang ka jingiaid-wir u Odyssey ha ka jingwanphai jong u sha la iing na ka thma ba la ialeh haneng. Don ka jingong ba ka jingiohsngew u Homer shaphang kitei ar tylli ki epik ka India, ka la pynlong ia u ban thoh sa ma u ia kitei pat ki epik jong u ha ka ktien Grik.

Ngin shim tang kawei ka nuksa ban pyniasriem ia kine ar tylli ki epik ba donnam jong ka pyrthei, kiba lam lynti ia kiwei pat shadien, la kim lah kot kat ma ki. Ha ka jingsiat khnam u Grik, ban pyni ia ka jingtbit siat khnam jong u, la iathuh shaphang ka jingtynjuh ia kata da kaba wah ka kynja baje kaba don thliew napdeng. Ia kata ka baje la sdien

hajrong, bad la pynpadoi ia ka. U nongsiat khnam Grik u la thew ia ka ban siat lyngba ia kata ka thliew katba ka dang khih, bad u la pynrung ia ki khnam lyngba kata ka thliew.

Ha ka jingiathuh u India pat, la ong ia u nongsiatkhnam ban siat ia ka sim ba her ha suin, da kaba phah ia u ban peit ha ka pung ka ba ha khyndew, kumta ba un thew ia ka sim da kaba peit ha ka syrngiew jong ka ha um.

Kine baroh ar ki rukom thoh poetri ki don bun ki rukom kren ne jingpyndonkam ia ki ktien thawdur, ba ki ong, "figures of speech" ha ka ktien Phareng.

Hadien kine saw tylli, la wan mih pyrthei sa ki jong ki Italian. Kawei ka long ka Aeneid ka jong u Virgil, ha ka ktien Latin. Kane ka iasriem ia ka Odyssey jong u Homer, ne Ramayana jong u Balmiki ha ka jingiaid-wir jong u. Sa kawei pat ka long ka "Divine Comedy" ba la thoh da u poet Dante shaphang ka jingleit poi jong u sha dujok, ne ka Khyndai-pateng-niamra, nangta sha ka Purgatory, ka jaka pynkhuid shuwa ban poi sha bneng, bad khatduh khatwai ha ka bneng hi. Hadien kine la bud sa u Milton, uba thoh ia ka "Paradise Lost" bad "Paradise Regained". Kane ka iathuh shaphang ka thma U Blei bad u Soitan. La kumno kumno ka dei ka poetri u Dante kaba la pyrsad mynsiem ia u Milton

ban thoh sa ia kane. Hadien la bud u Shelley ha ka "Revolt of Islam", u Keats ha ka "Hyperion", u Tennyson ha ka "Princess" bad kiwei kiwei, hynrei kiba kham duna bor ha ka jingkhraw jong ki, la shisha don kiba ong ba lada u Keats u la lah pyndep ia ka "Hyperion" kaba u la trei tang khyndiat, ka lah ban palat ia ka "Paradise Lost" bad "Paradise Regained" jong u Milton, namar ba u iap noh haba u dang 26 snem ka rta.

Ka jingkhraw jong ka epik halor kiwei kiwei pat ki jait poetry kam long eh ha ka jingjrong jong ka. Don kiwei kiwei de ki bynta kiba pynlong ia ka ban ong ba ka long kaba khraw shisha. Kawei ka dak kaba pynpher ia ka na ki para poetri ka long ba ka rah joit ia ka mynsiem sha jrong haba pule ia ka. Ka iadei dor bad dur tang bad ki riewheh riewhaiñ, riewdonburom surom. Ka kyntiew joit ia ka rukom kren bad buh ia ki ktien, ba iadei dur dei sur tang bad ki riewrangbah ne ki riewkhraw mynsiem. Ka iathuh ia kiei kiei kiba sha jrong joit, ym ia ki jingjia ba iathuh ki riewpoh kyrdan briew. Ki pyndonkam ha ka sur ba ki riewniam, ne jait syiem · jait lyngdoh ki pyndonkam. Ki nuksa ba ki ai ki long tang ia ki briew kiba dei iaroh bad ba lah ban pynpaw madan ne pyniohi pyrthei. Haba pule ia ka ka rah ia ka long briew sha jrong Kam don ha ka ki ktien biria ktien kai ba ki riewshai

riewsngewthuh kin bein shyntur bad pynran khmut haba pule ia ka.

Kiba kham bun ki long shaphang ki thma, la ki don ruh kiba iathuh beit ia ka jingim jinglong u radbah khlem ki thma ne ki jingialehthma Don na ki kiba iathuh shaphang ka jingshem lanot ne ka jingkut ha ka jingiap bad ha ka sngewsih, la ki don ruh kiba kut ha ka shembha. Ka don lupa ka plan ha u nongrhoh, uba iohi lupa ia ka jingsdang, ia ka pdeng bad ia ka jingkut jong ka. Ka jingpynkut ne jingpynwai ka dei ban long kaba pynhun mynsiem, ym ka ban sah ha shiteng, ne pynsahnud sa aiu pat ka ban bud nangta. Ka dei ban law ne weng ia kano kano ka jingsngewjngut ne jingdum jingmut kaba lah ban don ha kaba sdang jong ka jingiathuh. La thoh bunsien ha ki lain kiba kham jrong ia kiba ju long, bad ki poetri kiba khraw bad donnam bunsien ki long khlem tara ne **rhyme**, kata, ha ka kuju ne "blank verse".

KA SAWANGKA, NE KA DRAMA

Ka Sawangka, ne ka Drama ka long kawei pat ka jait poetri kaba ha khlieh duh na ki para poetri baroh. Kam da jrong eh kat ka epik, hynrei ka ktah tang ia ki mat ki mat, lane tang ia kiba donkam bad kynsai eh jong ka jingjia ne jingiathuhkhana. Kam long ban shu pule ia ka kum ia kiwei ki poetri, hynrei ka

long ruh kaba lah ban shu ialehkai bad pynmih da ki nongialehkai ban pyni ne pynpaw madan ia kaei ba don ha ka jingmut bad jingthmu u nongthoh ia ka. Ka kham bang kham sngew-tynnat, namar ia ka lah ban iohi ne iohsngew da kiba bun ha kajuh ka jaka bad ka por, ym kum' ka epik, ba lah ban shu pule tang hapdeng ki katto katne ki nongsngap Ka jingpule ia ka epik ka long lynter-taid bad ka pynsngewbtai bad pynsngewsalia ia ki nongsngap, katba ha ka drama ne sawangka ki nongsngap ne nongkhmihkai ki lah ban shong jahthait khyndiat khyndiat katba nang pynkhreh na kawei ka jingpyni sha kawei pat, lane ki lah ban nang sngap ia ka jingrwai ba rwai hapdeng ki jingpyni. Ki jinghikai ba ioh ne shim na kaba iohi da ka khmat ki kham shoh kham neh ban ia ki jinghikai ba lah ban ioh da kaba shu sngap ha kaba pule. Ka jinghikai kaba ioh da kaba iohi, kum ban ong, ka kham ngam bad kham snoh ban ia ka jinghikai ba ioh da kaba shu sngap.

Ka jingmyntoi ka jong ka epik halor ka sawangka pat, ka long ba ia ka epik lah ban pule la ha kano kano ka por ne ka jaka, kat haba sngewmon ne sngewkwah, katba ia ka drama donkam ban da leit khmih ia ka ha ka por ba ialehkai ia ka. Ki nongpyni ruh ki da shim por, bor bad jinglut ban lah ban pyni ia ka jingialehkai ia ka ; la shisha lah ruh ia ka sawang-ka ban shu pule hi la ha kano kano ka por kum

ia ka epik. Ka jingsngewtynnat ka shong ha ka jinglah mutdur ia ka, kum ha ka epik. Ia kiba kham bun ki drama lah ban akt, la ym ia baroh Bunsien ki drama ki mih na ki lyngkhot jingjia'ne jingiathuh ba ha ka epik. Ia ka epik lah ban pyni ne shna drama, katba ka eh ban pynkylla epik ia ka drama ne sawangka. Ka shim por shibun bad ka jingpynmlien ban ialeh ia ka ruh ka long kaba shitom nalor ka jingpynlut bor bad por ka long kaba jur shibun eh. U nongthoh sawangka ne drama u long uba lah eh ban thoh ia ka epik, katba u nongthoh epik u lah ruh ban nym lah thoh ia ka drama

Ha ka epik u nongthoh u lah ruh ban nym tip shano un pynkut ia ka, katba u nongthoh ia ka drama u dei ban tip shano un pynkut ia ka. Uba leit khmih ia ka drama u lah lehse tang shisien ban iohi ia ka ha ka jingim jong u, katba u nongpule ia ka epik u lah ban iai pule ia ka katba u dang im.

Ka Histori jong ka drama :—Ka drama kaba nyngkong eh ba ngi lah ban tip ne shem ha ka pyrthei ka long ka drama u Job, ba la thoh ia ka lehse da u Moses. Na ka jingiathuh shaphang u riewspah ka mihngi bad ka jingtip bha bad bniah u nongthoh shaphang ka Ijipt bad ki mrad ka duriaw Mediterranean, kum ia u Behemoth bad Lviathan, ne u 'Niang-um bad u Kuratia, ka pynsabut ba dei ma u, nalor ka

jingktah jong u ia ka dorbar bneng hapdeng U Blei bad u soitan, ne ka jingiakren U Blei bad u Job, ne ia ka jingiakren shongshit u samla riewstad, u Elihu, kaba pynsngew hi ba dei u Moses uta, ne ka jingtip saians ia ki khlur ka bneng, ka pynsabut ba dei ban dei u Moses, u nongthoh Hebru ba ha khlieh tam. U Milton hi u pyrshang bud nuksa ia kane ha kaba thoh ia ka "Samson Agonistes."

Kane ka la plie lad sa ia kiwei pat ki nongthoh drama sha kiwei pat ki ri. La mih sa ki nongthoh ba donnam jong ka ri Grik. Kiba donnam hapdeng ki nongthoh trajedi, kiba kut ha ka iap mynsaw, ki long u Sophocles, u Euripedes bad u Aeschyllus, katba jong ki comedy pat, u Aristophanes. Ki drama jong kine ki lai ngut sha khmat ki la rah shibun ia ka jingstad ka ri Gris. Kine ki la thaw ia ki rul thaw drama kiba pher na kiba ju long mynshuwa. La khot ia kita ki rul, ki Lai tylli, (Three Unities). Ba ka drama, ia kaba la pyni hapdeng ar kynta shiteng ei-ei, kan thoh tang ia ka jingjia kaba jia hapdeng ka shi sngi, ba jia tang ha kawei ka jaka, kaba iathuh tang ia kawei ka jingjia. Ia kane ka rukom thoh drama la pyrshang bud ha ri Bilat da u Ben Jonson bad u Dryden. Ki drama ba donnam jong kitei ki Grik ba ki thoh bad ba sah haduh mynta, ki long u "Oedipus", "Antigone", "Alexandra", "Euphigenia" bad "Agammemnon".

Na Gris ka jingstad thoh drama ka la leit phet sha Italy jong ka Hima Bah Roman. Uba donnam eh napdeng kine u long u Seneca. Une u la thoh ki drama trajedi kiba sngewshyrkhei, bad katto katne na ki nongthoh drama ba nang ba tip jong ka ri Bilat shuwa u Shakespeare ki la pyrshang shim ia u kum u nuksa ka rukom thoh drama.

Hadien kane ngi ioh ia u Kalidas ka ri India. Ngim tip thikna ha kano ka por u im bad ha kano ka jait syiem kaba synshar ha ri India, la kumno kumno ha ka 600 H K. Ngi tip tang kane kawei, ba kum u Homer ki Grik, u long uba la shang kylleng ka ri India, ba ha ka jingthoh jong u ngi lap ia ki kyrteng syntiew ba lah ban shem tang ha Kashmir bad kum kita. U la thoh bun ki drama, hynrei bun na kita ki la sah ha ngi sa tang ki lyngkhot lyngkhai ne ki saphret saphrong Kawei ka drama kaba la sah pawnam haduh kine ki sngi ka long ka drama ba kyrteng "Sakuntala". Ha kane u la pyniashem ia uwei u syiem samla uba la leit behmrad bad iakynduh thawnang ha kawei ka Ashram, ka jaka shong ki pukir, ia ka kynthei samla, kaba kyrteng ka Sakuntala. U la kylla ibha ia ka ; u la kylla iathoh iatar ruh bad ka bad u la phet bak sha la ka hima, ban sa wan shaw pat ia ka Ka la ioh u khun shynrang hangta ha khlaw, hynrei um shym la wanshaw ia ka. Ynda ka la leit wad ia u, um kam shuh ia ka, ba um ithuh shuh ia ka, tat

ynda u lap ka sabut na kawei ka sati ba u la ai ia ka, ba u sa kylla iashong pat bad ka.

Nangta ngi poi sha ri Bilat, bad uba donnam eh na kita u long u Shakespeare, u bam bud bieij iano iano na kitei, hynrei u la iaid la ka lynti jong u ban pynsngewtynnat bad pynbang pynthiang ia kiba na Bilat. U Shakespeare u la leh kaei kaei kaba kham pher na kiba leh kitei baroh. Man ka drama jong u ka don san Akt. Ki drama jong u ki long kumba kiew ia u lum bad sa hiar arsut ia u jur. Ka kliar lum jong ki drama jong u ki long hȧ ka akt kaba lai.

Ki mih sa kiwei pat ki nongthoh drama ba donnam ha kiwei ki ri, kum u Goethe ha Germany, u Ibsen ha Norway bad u G. Bernard Shaw na Ireland, nangta u Rabindranath Tagore na Bengal. Ka donkam ia ngi kum ki khun ka ri, ban pule minot ia kine ruh ki drama jong kiwei pat ki ri, nalor kiba na la ka ri la jong bad ki drama Bilat, khnang ban ioh buit ioh mynsiem kumno ban ia pyrshang bad ban ialeh lem, ban pynriewbha bad pynriewspah ia ka thoh ka tar ha ka ktien lajong.

Kiei kiba dei ban don ha ka drama ne sawang ka :— Nyngkong eh kaei ka ban don ha ka drama ne sawangka ka long ka jingotdur lupa u nongthoh drama ia ka jingiathuhkhana kaba don ha ka, ia kaba la khot ka "plot" ha

ka ktien Phareng ne "muthos" ha ka ktien Greek (kaba mut "jingmutdur"). U nongdro-dur shuwa ba un dro ia ka dur u da pyrkhat shuwa kaba kum kano ka dur un dro. U nongshna surok u donkam ban da ruid dak shuwa na kano ka jaka ne lum ne wah ne them ba u dei ban pyniaid ia ka surok ba un shna. U nongshna iing u donkam ban da tip shuwa kaba kumno ka iing un shna, kumno ka kamra-pdeng ne kamra shongkai kan wandur, nangta ka kamra-thiah ·ka kamra-shetja, ka kamra-sum, ka kamra-buh·um, u atoskhana, ki jyngkhang jyngkhangiit, ka sad ne kynroh ne ka biar, ka tnum bad kum kita. Hadien kata u sa shna ia kata kat kum ka plan ne "blue-print" ba la mutdur. U nongshna drama, namarkata, u la sngewthuh lupa la kane ka jingiathuh kan sngewtynnat, ne sngewmyllung, sngewsynei ne sngewpangnud ha kaba sngap ne iohi ia ka. U Shakespeare naduh ka jingpyni ba nyngkong eh, u la bsiat ksai lupa ban pynsngewthuh ne lam jingmut ia ki nongkhmih-kai shano ka jingjia shadien kan jia ne ialam, la kan iaid lyngba u lyoh ka jingdum, la kan kut ha ka jingkthang mynsiem ne jingkmen dohnud. Kumta u la leh ha la ki drama jong u. Kumba ai nuksa, na ka jingiatyngkhuh u Orlando bad u Oliver ha ka "As You Like It", ne ka jingkren rngai ki thei-jadu ha ka "Macbeth" ne ka jingkren ngiew ki nongap santari ha ka "Hamlet" ka la pynsngewthuh lupa ia ka

jingshem jingeh, ne jingpynma syrngiew ne jingpynsma tieng lupa ia ki nongkhmihkai ia kaei ka ban jia shadien pat.

Kawei pat kaba dei ban don ka long ka jingkylla kupar ka nusip briew ha ka jingjia. Ka jingiathuh kaba shu iaid beit eh sak-sak ne sar-sar khlem kano ka jingkiew thieb ne jinghiar jur, khlem kano kano ka jingkhie rasong sha ka jingshem-pap ne kano kano ka jingshem jynjar sha ka jingshembha pat shadien kam kham pynsngewtynnat satia ia kiba sngap ne iohi shaphang jong ka. Kumta biang ngi ban ba u Shakespeare u pyndonkam ia kane ka buit thaw drama, na ka jingshem jynjar ka Rosalin ne u Orlando sha khmat sha ka jingshembha pat shadien, na ka jingkhie rasong eh u Macbeth sha khmat sha ka jingshem lanot pat shadien, bad kumta ka long bad kiwei kiwei de ki drama jong u. Ne shim ha ka Khasi, na ka jinglong nongap-masi u Baieit Donshkor sha ka jingkiew long syiem hadien, ne na ka jinglong shempap ka Tiewlarun sha khmat sha ka jinglong mahadei pat sha kaba kut pat shadien.

Kaba lai ka bynta ba ju dei ban don ka long ka jinglap-dien ia ka jingshisha ne ka jingia-ithuh ithaw pat ia ka jinglong bam sngewthuh sngewthaw sha khmat. Ki Grik ki donnam bha ha kane ka bynta, la u Shakespeare um kai ha kane. Ka jingpynlap ha u Hamlet ba u kpa-nah jong u u long u

nongpyniap briew, ne u Edmund uba leh riewhok sha khmat u long u kmai ka jingshukor ia la u kpa, ia kata ka jingshisha la lap ha u. Haba lap ruh ia u Oedipus ba u la lah pyniap ia la u kpa bad sa iashong bad ka mahadei jong u la pynshaiong ia ka jingmut briew. Kumno ban pyni ia ki sabut ban pynshisha ia kine ki jingshem hadien ki long kiba u Shakespeare hi ruh u donnam bad pyndonkam, kum ha ka rumar ha u "Othello" ne dak ha ka "Cymbeline".

Ki jingpynsngewtynnat ia ka drama ne sawangka :— Kawei pat ka jingpynsngewtynnat ia ka sawangka ka la long ka jingnang ban ring dur bha bad itynnat ia ki nongiashimbynta ne nongialehkai ha ka sawangka. Khnang ba kawei ka longbriew jong uwei ne kawei kin paw bha, u Shakespeare u don kata ka buit ba pyniabyrshem markhap markhap ia ki khnang ba kin paw bha ha ka jingpeit ne jingkhmih briew. U pyniawan ia u Olibar bad u Orlando, ia ka Rosalin bad ka Celia, ia u Touchstone bad u Jaks ha ka "Katba Phi Mon", ia u Edgar bad u Edmund, ia u Gloucester bad u Kent, ia u Albany bad u Cornwall, ia ka Regan bad ka Goneril, pat ha ka "King Lear"; lane ia u Salino bad u Salarino, ia u Antonio bad u Bassanio, ia ka Portia bad ka Nerissa, ha ka "Mahajon ka Benis", bad kumta ter ter. Da kane ka rukom ngi lah ban iohi ia ka jingiajan ne

jingiapher jinglong jong ki ha ka jinglongbriew.

Kawei pat, ka long ban pyniapom ne pyniaphna ia ki jingjia ha ka drama. Shim nuksa biang mynta na u Shakespeare. Ka jingshah lehbein u Orlando ha u Olibar ka pynpoi sha kaba u Olibar u hap ban pan map kylla pat na u Orlando hadien, ne ka jingleh runar u doloi khynnah Phredrik sha ka jingkiew long doloi ia u hynmen ia uba u leh i bein, ha ka "Katba Phi Mon", ne ka jinghap u Shylock ha ka bor u nongshun jong u, u Antonio ha ka "Mahajon ka Benis" ne ka jinghap shop u King Lear ban pan jingiarap na ka khun jong u, ka Cordelia, ia kaba u behbein na iing khlem ai bynta ei-ei, ne ka jinghapshop u Gloucester ban shah ban sumar ynda la matlah ha u khun jong u, u Edgar, ia uba u la tharai sniew ban beh iing ia u haduh un da kylla nongkhrong ha ka "King Lear", bad kumta ter ter ha kiwei kiwei de ki drama jong u. Shim pat ka nuksa na "U Macbeth" ba ha ka jingsngewskhem ba yn ym don shuh ba lah ban pynhiar khet ia u tat haduh ba ka khlaw kan khih ban wan sha u, ne ba uno uno u ba la kha na ka kynthei un nym lah pynmynsaw ia u, hynrei kita ki jingjia pynban ki wan urlong ha ki khmat jong u, pyrshah ia kaba u mut ne pyrkhat.

Kawei pat ka long ban buh ia ki longbriew kiba mih phylla ne khyllah-sngi na ki para

briew baroh ba la khot ki bieij sian, ne bula ha u Shakespeare. Kita ki long kum Totston bad u Jaks ha ka "Katba Phi Mon", u Bieij ha ka "King Lear", Hynrei uba donnam eh na kine u long u Falstaff ha ka "King Henry IV" jong u Shakespeare.

Kawei pat ka long ka jingpynwan ia ka bor ba na sha lyndet ne na kawei pat ka pyrthei ha ka steij. U Shakespeare u wanrah da ka jingmihpaw u ksuid ne sna-iap jong u Banquo ha ka "Macbeth", ia u ksuid ne sna-iap u kpa u Hamlet ha ka jingialehkai "Hamlet", ia u ksuid u Kaisar ha ka drama "U Julius Ceasar". Kine ruh ki donkam teng-teng bad ym duna ha ka jingialehkai thiatar Khasi. Don na ki ki bym pat shym mih ha ki kot ki sla. la la pynialehkai ia ki ha ki thiatar ha Shillong bad shawei shawei jong ka Ri lum Khasi,

Kawei pat ka long ka jingpynwan ia ki jingrwai ne ki komik ha khap ki jingpyni. Kane ka long kaba shoh shibun, lada lah khamtam ban pynwan ia ki jingrwai ne wat ia ki biria ruh, kiba iadei hi bad ki jingpyni ialehkai ba ha steij. Ki Grik ki khein ba kine ki long ki bam bit ban duh ha ka drama, ba ki khot ki "chorus". Ka long kawei ka bynta kaba donkam eh ha ka drama ; la ong ba da u kritik ba stad tam jong ki, u Aristotle. Ha ki thiatar Khasi ruh la lap kum kine kyrhai. U Shakespeare u kham pynmih bun ia kine ha ka "Katba Phi Mon".

III. KIEI KI JINGPYNBANG PYNTHIANG IA KA POETRY

1. Ka jingpyniadei ne jingpyniaháp sur ha kaba kut ki lain jong ka pœtry ka long ka buit banyngkong nyngshab tam ba ki myllung ki pyndonkam ban ring ia ka jingmut jingpyrkhat bad jingsngewtynnat ka shkor kiba sngap ne pule. Ia ki la khot *raim* ne *tarà*. Ka jingpynkut sur marjan marjan ne púd pateng pateng ka long kat ka jingsngewbit. Don ruh na ki pœt kiba pynháp sur ha tduh ki lain ba nyngkong bad basaw, bad ha ki tduh jong ki lain baar bad balai. Ha ka Phawar Khasi man ka kamra ka ia raim, haduh saw raim ha ki ar lain. **Don ha ki pœtry kiba iaraim ha ujuh u lain ba la khot *line* ne** *leonine rhymes* **ha ka ktien Phareng.** Ngi buh kawei ar ka nuksa hangne :—

Doh*nud* sah*nud* u pang*nud*, u *ud*.
Ka samla *lud shah-bud* khoh*wah*
Wah*duid* ba*khuid* kaba *tuid* lait*luid*.
Doh*nud* pang*nud* u jaw*dud* sah*nud*.

Don pat kiba kam iaraim bha, **hynrei ka iajan ne iakem khyndiat khyndiat na ka rukom sawa ha ki bowel ne ki konsonant,** la ki iapher bad bakla khyndiat khynsoit ba la khot *assonance* kum ha kane ka rukom :—

Ko mei ngiem lalu bám *khun*,
Ko thei jyl*lun* ko thei lym*phuin*.

La khar Hindu ne Musul*man*
Ba kren kabu, "O, what a *chance !*"

Jingim laitluid te tang kata,
Ioh hér kat sha ba *mon*,
Sha kliar ki lúm sha khlieh jingma,
Ban khmih kylleng saw*dong*.

2. Don kaba ki poet ki **pynsngewtynnat ia ka lain da kaba buh ne pynháp ki ktien kiba sdang da ujuh u dak ha ujuh u lain.** Ia kane ki Phareng ki khot *Alliteration*. Ngi buh nuksa kawei ar hangne :—

'Nat-sniew, *k*ynrad, to *k*hyllad, to *k*hlad.

*K*i kohnguh *k*hlieh, *k*i *k*aweh *k*ti,
*K*i *k*yrdem *k*jat, ki shad.

U *k*aweh *k*ti; u *k*yrdem *k*jat
U *k*ohnguh *k*hlieh, u *k*hmied *k*i *k*hmat.

3. Don kaba ki pœt ki **pyniashoh sngewtynnat da kaba pyndonkam ia kajuh ka ktien ha ki ar jingmut, lane ia ki ktien ba kajuh ka kynnoh hynrei kiba ha la ka jingmut.** Ia kane ki khot *pun* ne *paronomasia* lane *play of words* ha ka ktien Phareng, ia kaba u Shakespeare u kham pyndonkam khah khah. Ngi shim kawei ar ki nuksa ha ka ktien Khasi :—

Ba *ioh* shu *ioh* ban pynlang shylliah (konj & b).
Nadien u khnam ruh de *siaw* u *siaw* (ad & b).
Nang búd khulom da ka *sia* de *sia* (n & ad).

Orlando—Kumno shaphang ka *jingriam* jong nga ?
Rosalin—Ym na ka *jingphongjain* jong phi, hynrei ha ka *jingstadpah* jong phi : hato ngam dei ka Rosalin jong phi ?

4. Don pat kaba ki poet **ki pynshoh ia ka jingmut ktien da ka jingsawa ki ktien ba ki pyndonkam.** Ia kane la khot *onomatopœia*. U Goldsmith bad u Lord Tennyson ki donnám bha ha kaba nang eh ban pyndonkam ia kine ki jait rukom buh ktien. Ngi buh khyndiat hangne kiba kum kane ka jait ha ka Khasi :—

Ding ka *byrthen*, jumai u *khynniuh* ;
Kshaid ki *kyrdem*, pyrthat u *kyrhuh*.
Te *tyrkhong* u pdot, bad umbiah u *nguid*.
Kum 'tien-*tari-batar*.

Sha *Hawaian-n* ne *Honululu*,
(Tip shu *sawa iam*, ne, *aiu-re-aiu*)

Ka miet ka tem *kinting-ting-ting* :
Kyndong-dong-dong ka ksing ka riew.
Kynting-ting-ting shaia-ia shai
Ki oh ki rong ba rah sha rngai.

5. Don ki poet kiba pynbang pynsngewtynnat ia ki jingthoh jong ki da kaba pyntyllun ne pyntuid ia ki ktien kumba tuid ka um, da kaba pyndonkam ki ktien kiba shoh sngewtynnat ka sur ne jingkynud. U Spenser u long u poet uba donnám eh ha kane bad la búd rukom ia u da u Lord Tennyson bad u Keats. Ngin buh hangne kaba ai jingmut ia kata ha ka ktien Khasi :—

Pu*ri* ban *shad* la ki *snad* ki *sad* ;
'Niuh-khlieh ki *twad*, ban pyng*ngad* ki *thad*.
Myllung jing*stad* ba nga *wad* nga *mad* ;
'Nat sniew, *kynrad*, to *khyllad*, to *khlad*.

Nga *jngi* ha ki Khriang,
Bad nga *sad* ha ki *Thwei*,
Ha ki *Khlaw* kiba jngum ruh,
Nga *thad* shñiuh mar*wei*.

Nga *doh* kum ka *Sngi*,
Ia ki *Soh* ba sdang *saw*,
Ha ka Syn*rai* ba *thiang*
Ba *iait* ki Khyn*raw*.

6. Don ki poet kiba ai i kynja lain iba shoh ia ka jingmut jingpyrkhat kumba pyni dur. U Goldsmith bad khamtam u Wordsworth ki donnám ha kaba ai ia kine ki jait. Ngin buh nuksa kawei ar kumne :—

Kum 'tiew-kulab napoh shiah bajngoh.

Phir-phir ka lieh ka lynti khlich,
Ba siat kum 'sai-rupa,
Ummat angel ba wan hap-wieh,
Ne khlúr ba wan jaw phria.

Ka Kha-shi-klah kata la kem
Mynta u dang ai ksai ;
Sa tang shitaiew un sa ring
Hei-ho ! ioh dkut u khwai.

"Bha ba khot noh u diengsohsning blei b'u leit pynháp soh kum uta" (kata, ba u Orlando u thiah ha trai ba kum uta u dieng).

"Khyndew te ka la ioh deng kpieng" (kata ba u thiah u Orlando ha kata ka khyndew).

7 Don ki poet kiba ai ka dur kaba pyn-pyrkhat slem slem wat hadien ba la pule ia ka kot. Kiba donnâm eh ha kane ka bynta ki long u Wordsworth, u Shelley bad u Keats. Kum ka nuksa ia kata ngin shim hi da ka jong u Byron ba la kylla Khasi bha da I Babu Soso Tham kumne :—

Kum u Suri ha sem u Asiria u hiar
Da ki pyrton ba riam da ki jaiñ ba jar ksiar ;
Ka jingphyrnai ki súm ba nep kum u sylli,
Ki thaba kum ki khlur ha Duriaw Galilee.

Kane ka dur jong ki sûm banep kum ki sylli ba ki thaba kum ki khlur ha ka jingshat syrngiew hapoh ka duriaw Galilaia, haba jngoh najrong lúm ka long kaba sngewthiang ban mut dur bad pyrkhat. Baroh kawei *ka Jingpynjot ia u Sennakherib* ka long kaba snoh ha ka jabieng jingpyrkhat ha kane ka rukom.

Ngin buh pat ia ka jingjur I Babu Soso Tham ba I thoh ia kine ki lain ba I mutdur ia u nongkhmihkai najrong kyntoit lúm ha ka jingiashad phawar iasiat lynnong lynnong ha ka madan iasiatkhnam ha Sohra, la kumba phriang jarut ka miaw.

Ha Ri baphriang Jarut ka Miaw ;
Kumta ki risa shaw shi-shaw ;
Haba pyllun shi shnong ki lah,
Pyllun ki shad ha Lúm Iewbah,
Dang ha ki sngi ki Rangsohra.
Dang ha ki por ki Theisohra.

Khmih pat kumno u Shakespeare u batai shaphang ka jingpoi iarap u Orlando ia la u hynmen jong u, u Olibar ha ka "Katba phi mon", kumne :—

Hapoh diengsning ba tnat jong u la sop
Sabñiup da jingtymmen bad kliar synlen
B'la kjap da jingtyrkhong tymmen, u riew
Rakéd ba shem suhsat, jrong shñiuh kyr-iup,
U thiah lyndang : sawdong ryndang jong u
U 'sein jyrngam bathoh dak ksiar kyllain
Lade, la khlieh u rah bad ka pyrsad
Katba jingang shyntur u nang pynjan :
Hynrei te khliak i'u Orlando u leit
Iohi, u law pynstet bad da jingpár
Kyllain pat jar shapoh lawbniap u phet :
Hapoh jingkah syrngiew kata ka bniap
Ka 'sing-kynthei kawei b'la ran tyrkhong
Ki sohjymbuiñ pyrkup ka dem, ka khlieh
Hajrong khyndew la kum ka miaw ba ap
Rynsied, lano b'un kyndit thiah ; namar
Kata ka mrad ha jinglong syiem kam ju
Kynrup ban bám iano iano kaba
I-iap.

Ngi pynbeit ia kane haneng ha ka dur ka *blank verse* ne *kuju*, ba ki ong, khlem raim.

8. Don pat ki poet kiba ialeh shitom, ne pynmlien ia lade ban iit ki ktien shoh jingmut, bakit jingmut bad basngew khia-thew. La ong ba u Keats u wad ktien kum kita ban bsuh ne bsiap ha ki poetry jong u la kumba beh thap-balieh shoh rong u khynnah. U Shakespeare bad Milton ki jur bha ha kaba pynwan bad buh

kum kine ki ktien ne jingong. Ngin pyrshang buh nuksa kumne na I Babu Soso Tham :—

Ha ka sngewsih un (ia ïám,)
Mar shi kyntien un iabám.

U 'kain-iong ai un put shawiang,
U pukni-bhur un kylla thang.

U Kyndang-kwah khyrwait kadiang
Hapdeng ki thwei rupa un sliang

Ngi shim nuksa de khyndiat na u Shakespeare kumne harum :—

"Kumba ka wain ka phaloh na u bilor rit-ryndang."

"Ka shyntur u ramhah Gargantua." "Nga tharai ia u ba u long uba khun knup kum u luta tap lane u kwai bám khñiang." "Ka jingkren smai jong uba ieit kam kham khlain ban ia ka ktien u nongdie-kiad lwa-snieh." "Phi don ka buit bastet : nga tharai la shna ia ka na ki khongdongjat ka Atalanta ba stet her thir thir."

9. Khadduh khadwai, na kane ka phang ngin pynháp sa kane ka jingkynthoh, ka jingstad-thoh ia ki lain ne jingong kiba long jinghikai ban sah bad ban buh jingkynmaw ia ki pateng hadien habúd. Ngin sei kawei ar na I Babu Soso Tham :—

Ngin shoh, ngin thaw, baroh ngin rep,
Shaneng ngin kiew napoh ki Trep :

Sa shisien pat kin win ki Khlaw ;
Sa shisien pat kin khih ki Maw.

Junom u Wieng un sdieh pyrthiew
Junom kan bang ka Ngap ka Shriew,

Lada ia ki baroh ngin klet
Ka Ri junom kan sah khunswet,

Kumba hyndai kumta Lawei,
Namar ka Ri ngin ïeng kawei.

Ko Lyer — "Ban im namar ka Ri." —
    Sa shisien pat to beh ha ngi :
Sa shisien pat ka Suin kan sngur
    Sa shisien pat kin paw ki Khlur,
Lurmiet hadien un long Lurshai ;
Sa shisien pat un paw u Bnai.

10. Sa shikyntien ha kine ki lain jong kane ka dkhot khadduh, I Babu Soso Tham I pyndonkam ia kata ka buit ban arsien laisien, kaba u Coleridge badonnâm u ban ba dei ban leh teng teng ha ki poetry kiba u ong ki poet ki ioh nuksa na ka jingrwai ka Deborah ha ka jingjop thma ia ki Midian kumne :—

"Ha ki kjat jong ka u la dem, u la kyllon u la thiah ; ha ki kjat jong ka u la dem, u la kyllon : ha kaba u la dem, hangta u la kyllon iap."

Shim nuksa sa kane de na u Dabid ha ka jingiap u khúñ jong u, u Absalom :—

"Bad katba u leit, u la ong kumne, Ko khún jong nga, Absalom, ko khún jong nga, ko khún jong nga Absalom. A ban da nga la iap na ka bynta jong me, ko Absalom ko khún jong nga, ko khun jong nga !"

Katno sngewsynei hi hoin kane ka jingiambriew !

11. U Milton bad Shakespeare ki donnám eh ha kaba ai ki lain ba ai jinghikai ia ki pateng kiba búd kum kine :—

"They also *serve* who only *stand* and *wait*."
(Ki trei hi wat kiba shu ieng bad ap)

Kane ka jingpyrkhat ka pynkren ia u Milton haba u ap kam hadien ba u la ioh ka jingnang jingstad kaba la biang bad la pura bha na ki kollej, kaba pynshngain mynsiem ia u hi bad ia bún lyngba ka jinglong khlem kam.

Ngin shim tang kawei na u Shakespeare, la ki don shibun .— "Nga sheptieng phi la die la ki bri ki khyndew ban leit iohi ia ki jong kiwei pat ; nangta ban leit iohi shibún bad ban ym don ei ei ha lade, ka long ban don ki khmat riewspah hynrei ki kti duk." Kane ka long ka jingsneng hikai u Solomon ba la buh ha kiwei pat ki rukom buh ia ki ktien : "Ka jingstad ka don ha pyrshah ka khmat uta uba don ka jingshemphang : hyn-

rei ki khmat u babiej ki don ha kiba kut ka khyndew."

12. Nangta ngi don sa ka jingkdew sha kiei kiei kiba long jing'athuhkhana sha khmat ne hyndai hynthai, kum ha kane ka rukom :—

Mynba dang biang ki Khún ki Kti,
Shuwa ban háp ki bniat masi.

Katba nangiap ki Khún ki Kti
Ynda la háp ki Bniat Masi,

"Kin long suidiap ban kdang ma nga"
Ka rwai ka Ab-Kyllain-Japha.

U 'Tiew Japang u spong Jain khor
Ki Syiem ia u ki ringkongor.

U Klew un shad tang mih ka Sngi,
Ka ruh ka sum ha Rupat'li,

Ha Ri baphriang ki Khyndai Lád
U Dkhan un tem, ka Dkhoh kan shád.

KI JINGPYRSHANG.

1. Batai pynshai kumno ka poetri ka ia pher na ka pross (prose).

2. Batai pyniapher hapdeng kine ki shi-jur ki kyntien, da ai bad ki nuksa kiba don-kam :—

Tara (rhyme) bad khriang (rhythm) ;
Khup (metre) bad jingthew (measure) ;

para-ba-tlot (pyrrhic) bad para-ba-khlain (spondee) ; mieng (sonnette) bad mynthi (satire) ; jiamdien (iambic) bad jiamphang (trochee) ; khlem khlieh (ancephalous) bad dkut tdong (catalectic) ; mastieh (dactellic) ; bad jiamdeng (amphibraic).

3. Batai lyngkot katto katne ia ki buit thoh pynbang pynthiang ia ka poetri da ki poet ba bun rukom.

4. Batai bha bniah ia ka jingiapher ka Ksanthma (Epic) bad ka Sawangka (Drama):

5. Tai nia katba phi lah ia ka jingpyndonkam ia ki shnok (accents) da ki poet ha ki poetri Khasi, da ai de ka jingkynthoh jong phi ia ka jingbeit ne jingbambeit ha kaba leh kumta.

6. Dkhat khup ia kine ki lain poetri, da jer kyrteng ia ki jait jingthew jong ki, kat kum ki lain :—

(a) 'Langbrot kin don
Shaphang kamon ;
Ki blang ka liang
Shaphang kadiang."

(b) Hapoh u dieng jyrngam
Mano bad nga ban dem,
Ban ud jingrwai babang
Ha pdot ka sim bathiang.

(k) Phi kwah iaboh jaiñboh
Te jied da u DIENGSOH ;
Ne lah ka pien sari,
Te leit iajied HATI.

(d) Beh, beh, ko pha er-tlang,
Pham shym da eh sangrang
Kum haramjat u briew ;
Bniat pha kim shym da nep.

(e) Sngap ho hep, ngan iathuhkai
Jingiathuhkhana hyndai,
Syiem Israel ki ialehthma,
Angel na bneng ki wan iada

(g) Ka law sopti, ka sait ki kjat ;
Ka da pynsum da ka um khriat,
Ka kyrshut ia met, ka kyrjaw ia khmat ;
Ka ñiad pynrkhiang, ka sa pynphong pat.

(ng) Haba ka Jesabel ka khrai
Lut phar ki nongiathuhlpa u Trai,
U Obadaia u shim shispah na ki,
Sha krem bangiew bajngai ba'm lah iohi.

(h) Paid ba sawa, kum ka lawbah ;
'Er ba ka peh, sla ki sawa,
Sur ba kynud, kum duitara ;
Kum sur rupa, ud 'sai bela.

(i) Krem ki shadem kum mawsawa ;
Jam ka sawa, jem ka sapra.
'Law-bniap ka pluh, ding ba ka klang ;
Sla-iap ki her phylliah ding sha bneng —

(j) Ko ka kmie-nah : ka kmie-nah leh-bein ;
Wat tharai ngan klet te ia phi ;
Katba juk ki sim ka pah kan dang sah,
Met jong nga te kan phet lang bad ki.

(l) Te kylleng ki shnong ngan pyrta shaba iaid.
Ban sawa ki khlaw shaw-shi shaw.
Ba ngam shem ia i pa, kylleng te nga wad ;
Ngan pyrta de kliang kaw shi kaw.

(m) "O ka pukni ! Nga kwah her kum ma pha
Sha lyndet ka sngi da ki sner ba paka.
O, ko diengrai ! nga kwah iar kum ma pha,
Da jingbha ngan ai ba'n nym shar ki sla."

(n) Ka kyrteng ki khun kaba don jingmut,
Ha ki por jingpynshoi kan her kum ka kut.
Kyrteng khun kynthei kum kine ki ai,
I 'Tiew Lasubon, ne i Kha-shalynnai.

(o) Jngai jngai nga peit sha lyndet ri pynthor,
Mynba nga bna ia jingtyngshain ka sor.
Jngai jngai nga peit sha lum ki Tippera,
Ban khmih lyngngoh ia bneng ba kut shata.

(p) Ba kat ngi nang kiew te ka 'er-batemon
Hir hir ka jingbang te kat ka ym ju don.
Ka bneng ka suit-rong kum ki khilon ki Syiem,
Ba thaba bun rong kum ki rong Simpylliem.

(r) "Mynsiem ko jong phi, her pynher la 'ner-lung
Kiew bad nang kiew, mian pa mian kat dang
[lah ;
Sla-jat ki jong phi kin kie l'er shalor suin,
Kiew bad nang kiew sha ki l'oh ngain to jah."

IV. KI RUKOM KREN PHARSHI, SIAT PHARSHI, PHAWER KTIEN NE PYNDONKAM KTIEN

Nalor kine ki jingpynbang ia ka thoh pœtry, ngin pyrshang ban shim sa ki rukom kren pharshi, siat pharshi, phawer ktien bad kiba kum kita ba pynshoh umshit bad pynbang pynthiang ia ka. Kine ki don ha ki bûn rukom bad ngin pyrshang buh tang kiba kongsan, kynsai bad kham leit-kam ha ka pœtri.

(I) Ka rukom thoh pynsriem da kaba pyndonkam ki ktien *kum*, *kumta*, *kumjuh*, *ruh*. Ia kine ki rukom pyndonkam la khot *Simile* ha ka ktien Phareng, kaba mut, ka jingpyniasriem dur.

B'u khluit iohi, u pynkhih thapniang,
Kum puit-tang-kuli-kynjih mawsiang,

Kum ka lyer ka ktien ka jem.

Ha kine ki rukom thoh, I Babu Soso Tham I iabeh ne iakem shibûn ia u Homer bad u Milton kum ha kine ki dkhot, kiba iaid jlán ban batai ia ka jingiasriem dur :—

Kumba ki Kjat ka Sngi Pyrem,
Haba ki beh ki Lyer bajem,
Ki hiar ban suit ka rong jyrngam
Ha Pyntha ne hapoh Sangam :
Kumta u Briew u im shida,
Kumba ha pneh ka kmie u kpa.

Kumba ba khmat ka Por Synrai
  Ki Khmiang ki Sim baroh ki rwai ;
Pyrthei Mariang baroh ka kmen,
U Briew na ka u ioh Jingtngen ;
  Kumta ki Ummat Ksiar ki shlei,
Hynrei um tip ki wan naei.

Ha ka pœtri u Elija ruh don kiba sriem dur ia kane ka rukom. Ngi buh kawei kum ka nuksa.—

Kumba ka kmie ba wad i'i khún
Ba jah hapdeng khynnah babún ;

Kylleng ka iaid ban shem shaei
I khun jong ka la iap ne lei ;

Bad kyndit-dat haba ka lap
Marwei i shong hapdeng u sh'iap ;

Sha ka i phet mareh ban rieh,
Ban bsuh ha pneh ia la ka khlieh ;

Ka kdup, ka thum, ka doh, ka dait ;
Ka khynñiuh kmen, ka kjup artat.

Kumta de kein ka um-mynsiem
I'u khún marwei ba ka thung-syiem.

Ia kine ki jait ki khot ha ka ktien Phareng *Homeric* ne *Miltonic Simile.*

(ii) Don sa kawei pat ka jait siat pharshi ne phawer ktien kaba ia ka **jinglong briew la pynkup** ha ka **jinglong ki mrad** ki mreng ne kiwei kiwei ki **jingthaw**, kum kine ha I Babu Soso Tham :—

Kumta bran-bran nadien ka búd
Ka '*Kei-Lympied* ba ma.

U *sim* uto la ngat.

Hapoh ki *Thwei* bakhuid khriang khriang
U jingi u *Sher-Syngkai*.

U *Klew* mynsngi u shad mastieh,
U *Niangbri* pat u kyrsum ktieh.

U *Sher-syngkai* u jngi ha thwei,
Hapoh *Tyrkhang* ka dem ka *Skei*.

U tang shu pah u Sim *Rynñiaw*
U shoh samthiah u *Shrieh* u *Tngaw*.

U briew u long tang ka syrngiew,
Bad ka jingim tang ka jingphohsniew.

Hangne la pynsriem ia ka thei-samla ba shah behthong sha ka *Skei*, bad ia u rang-bhabriew ba ngam ha la ki jingpyrkhat jylliew jong u bad u *Sher-syngkai* ba jngi ha thwei. Kumjuh de ia kiwei kiwei de. Ia kine ki jait pyniasriem dur ha ka Phareng ki khot *metaphor*, kaba mut, kaba pynsriem dur beit phiak kumba siat u khnam, ym dei da ka rukom kyllain kyrjaw kum ha ka *simile*.

(iii) Don lai tylli ki rukom kren pharshi kiba ym kham shem koit ha ki jingthoh pœtry bad ha ka ktien Khasi ki dang kham duna shibún eh.

(a) Kawei na kita ka long ka *Pharshi* ne **Parable** ba ki ong ki Phareng. Kine ki bún eh ha ki pharshi u Jisu Khrist ha ki Saw Gospel, kum u *Khlin sarong awria*, ne u *Nong-*

Samaria babha. I Babu Soso Tham· ha kaba thoh ia u *LYOH* ne *RNGIEW* ha ki *Sngi Barim u Hynñiew Trep* I pharshi sha ki Jingsniew ka jingwad spah bad jingthrang snâm jong ka Juk mynta.

(b) Kawei pat ka long ka **Phawer ne Fable** ba ong ki Phareng. Ia kane ngin sngew-thuh bha ha ki Phawer u Æsop ba la pynwan Khasi da I Babu Soso Tham. Hynrei ki jing-thoh I Pahep Rabon Singh ha ka *Kitab Jing-phawar* jong I ki bûn da kum kine suda, kum *Shaphang u Bnai bad ka Sngi, u Klew. u Ksew, ka Blang, ka Sier* bad *u Sniang ne bad u Khla.*

Ka saw kyrang ka Theisamla
Ha khmat u *Nai-Khadsaw synñia.*

Ka khmat u *Nai-Khadsaw synñia*
Ka thoh dak jngem baroh shirta.

U *Tiew Dohmaw* hapoh u ñiut
U shong laiphew-na ar jingmut.
(riewproh jingmut)

(k) Kawei pat ka long ka *Iathuhkhana phar-shi*, ba ki ong **Allegory** ha ka Phareng. Kane ka long ka jingiathuhkhana ba jrong kaba sngew kumba da jia shisha, hynrei ka don ka jingmut ha lyndet jong ka. Ha ka ktien Khasi ruh ngim duna ia kine na ki jingthoh hi I Pahep Rabon Singh. Ki long kum kine kita.— *Shaphang u Alhia, u Bieit bad u Pu Hyndet, u Kwai Tympew, ka Kshaid Nohkalikai, u Manik*

Raitong. Kine ki ai jinghikai ban nym long alhia, ne u bieij, ne ban ialang lok khlem ia biang kyrdan, ne ban wad kpa nah, ne ban shoh tyndep ha ka jingnang put nang tem.

I Babu Soso Tham ha ka jingkren jong I ia ki jingiathuhkhana shaphang *u Thlen*, *ka Diengïei*, *u Sohpet Bneng*, bad wat ia *u Khraw-Jutang* hi ruh I kheiñ ba ki long ki jingkren rngai ha ki pharshi.

(II) Ki don ki jait kren pharshi kiba mih ne wan paw na ka jingiapynháp lang ne iabuh synrop marjan. Kane ka mih na ka jingkren ia kaei kaei ne kano kano kaba wallam ia ka jingkynmaw ne ka jingpynpyrkhat ia kawei pat na ka jingdonlang.

1. Ka *Synecdoche* ba ha ka ktien Phareng ka long kawei na kane ka jait. Ka mut *kaba pyndonkam da ka baroh ia ka bynta, ka kynhun ia ka shijait, kaba shibún ia kaba khyndiat*, bad markhongpong de ia kata.

(a) Ka bynta ia ka baroh :— (Part for the whole)

La lai ki *tlang* (snem) nga la don hangne.

Ka dang iaid lyngba ki shiphew *lyïur* (snem)

Ki sa shat pylleng ban wad ia ka daw *lamkhlieh* (iap u briew)

U háp pyndap bám bún ki *shyntur* (briew).

U don bún ki *kpoh* (briew) ban bsa bám.

La roi u *tnum* u *tyndai* (ki ling ki sem),

Ba dei ka *Doh* ka *Snam* la jong (ki kur).

Phai dien ko *khyndew* (briew) mutlop, bad shem la ka jylli pdeng jong pha.

(b) **Ka baroh ia ka bynta** :— (Whole for the part)

U long u *jyngthaw* (briew, mrad ne jyngthung) ba sngew-synei hoin !

Shane b'u mih *pyrthei* (wan shong shnong).

Ka *samoi dait-thah* (tlang) ka la poi.

Ka *samoi kynther 'la-ïaw* (synrai) ka la wan.

Me (ka met-pyut) long dewmet, men phai shata.
Ka la lap ia la u *briew* (tnga)

(k) **Ka lyngkhot ia ka kynhun jait** :—(species for genus)

U briew um im tang da u *kpu* (ka bám).

Uta uba lur ia la ka khyndew un ioh pahuh u *kpu* (ka bám)

Ka *rupa* bad ka *ksiar* (ka spah) ngam don.

Namar shikham u *Sbairupa* (ka spah)

U *Sbai rupa* (tyngka-paisa) u don ki Bniat.

Hangno ju don burom surom.

Hapoh ka Miet *Pandemonium* (dorbar ki ksuid).

(d) **Ka kynhun jait ia ka lyngkhot ne shijait** : — (genus for species)

U la long u *jyngthaw* (briew) uba phylla.

U la leit *ïing-briew* (wad tnga).

Mynta ka sngi ka la dum sat ka *bneng* (suiñ-bneng)

Ha khmat jong u ki phnang ki buit,
Kumno ban bám *ïing-bah* (ioh khún riewspah).

U *Sim* (u briew) uto la ngat.

(e) **Ka jinglong ia u nonglong** :— (abstract for concrete)

Ka *khwan-bor* toi ka kham runar ia kane. ('riew khwan-bor)

Loug Syiem ka *Dum*, synshar ka bieit (u briew uba dum).

Ka *long Raiot* ka tieng ka smieit (ki raiot)

Ka *Artatien* ba blaw ka khmat ('riew artatien).
Hapdeng jyrsieh ka sah ki kjat.

Ka *Pap* nangta ka phnieng tyngam ('riew pap)

Ka *Pap* hangne ka den Ahor ('riew sniew).

(g) **U nonglong ia ka jinglong**:—(Concrete for abstract)

U *tymmen* (u briew ha ka jinglong tymmen) u da tip, u *samla* (ha ka jinglong samla) u shu tharai.

Ka *dohnud* (jingieit) jong nga ka don ha kata ka synduk bad u Kaisar.

Ka khlaw u *Thngiat* (ka jingduna jingwit) napoh ka Hok.

Khadduh khadwai u *khun langbrot* (jinglong lui lui).

Sharum u *Bsein*, u kylla lwen (jinglong seinpuh),

Shaneng ka Briew, ka kmie u *Thlen* (jingthrang snam).

Ynda u long u *Khla* ka *Dngiem* (ka jinglong byrngem bad (jinglong kynrup)

Te *bneng* ka wan hajan jong nga (jingsuk bneng).

Ka *Bneng* nangta ka khuid kdiar-kdiar (ka jinglong ka bneng).

Phi kwah shisha ? Ngan ai da u *dieng* (jingsympat)

(ng) **Ka kyrteng ia ka jait jinglong** :— (individual for the class)

Kumta na rngai u ring sha Tbian
Ka *Sritin-tin* ka *Mistidian.*
(Ka jinglong riewblei riewkhuid ba kum ka Sritin–tin bad Mistidian).

Ka *Lapubon, Loti Koina,*
Ki ruai pori shiteng synñia.

(Ka jinglong theibl abriew ba pynbieit briew).

Sha u ki *Umsohsun* bajngut
Ki lam baroh ka Tngit ka Pyut.

(Ka jinglong tngit jinglong pyut)

(h) **Ka mar ka mata ia ka tiar ba shna** :— (material for the thing made).

Ko *Diamond,* ko Khulom Ksiar, (nib)
To kyrsiew thiah bad pynshai kdar.

(Diamond= u nib ba shna na u diamond)

Ha u ki ai ka *Nar Bili* (ki nar-hatkari).

Ka Syntuksiar ka kup *rusom* (jaiñ rusom).

2. Ka *Metonymy* ba ha ka ktien Phareng ka mut *haba pyndonkam ia kawei ka ktien ha ka jaka kawei pat* kaba iadon jingiadei jan bad ka, kum kine ki nuksa :—

(a) **U nongthohkot ha ka jaka ka jingthoh** :— (author for the work).

Phi la pule ia u *Shakespeare* bad ia u *Kalidasa?* (ki jingthoh jong u Shakespeare bad Kalidasa).

Ki don u *Moses* bad ki *Nongiathuhlpa* (jingthoh jong ki).

Hynnin u *Jim* u wan arsien ha ka radio (jingrwai u Jim).

Ia kata ka jingsneng tymmen la shem ha I Pahep *Radhon Singh Berry* (ki jingthoh jong I).

Ia' kata ka jingong la shim na I Pahep *Rabon Singh* (jingthoh jong I).

(b) **Ka tiar ne atiar ha ka jaka u nongleh**:— (instrument or organ for the agent)

To suit ki rong, ko *Khulom* Ksiar (nongthoh).

U padiah siang sdieh u *thylliej* khlem shyieng (nongkren ba pnah ktien).

Nga ia tyngkhuh bateh-shñiuh lyngkhuh,
Ban iakynduh pleng la *krung* b'la buh.

(Krung = ka tnga, ka briew. Ia kane lah ban khot *Synedoche* lada khein ba ka long ka bynta ia ka baroh).

U long uba *kthang ktl* (u nongpynsaja bajur).

Un khie u *Súm* ka *Stieh* ka *Wait* (ki nongrah súm stieh bad wait).

(k) **Kaba kynthup ha ka jaka kiba ka kynthup** :— (container for the thing contained)

Kyndit bynriew ko *Ri* jong nga (ki briew ba shong ha ka ri).

U long u nongdie-*ri* (ia kiba ha ka ri, kam mut ia u ri u motor)

Ka *Shnong ka thaw* ka win (ki briew ba ha shnong ha thaw).

Pyrthei ka peit lyngngoh (ki bashong ha ka pyrthei).

U bam ar *pliang* palat (katba ka ngiam ha ki ar pliang).

U lah ban dih san *khuri* shisien dih (ka jingdih).

"To pynphai noh ia kane ka *khuri* na nga." (jingpynshitom).

Nga duna u *saipan* mynta (paisa).

(d) **Ka dak ha ka jaka ia kaei ba ka thew** :— (sign or symbol for the thing symbolised).

Dei ban burom ia ki *ñiuh-lieh* (tymmen).

U *thri* na iing la u diengduh u shanduh te bad ka *tlieng* u ia kynduh khadduh.

(thri= u kynja nongsynshar ; tlieng=ka 'riew pasiang ktien).

U im ka jingim ba sah pyrto naduh ka *pneh* haduh *jyngtep* (naduh ka jinglong khúnlung haduh ka jingiap).

La kyntiew ia u ha ka *khet* ynda la pynhiar ia uwei pat (kyrdan syiem)

Ki *Lum tap-thah* junom ki jlew (ki tymmen phuh ñiuh-lieh).

Ki Kliar ki *Lum Himalaya*,
Lano kin ngiah ban peit ia pha !

(Ki briew ba ha khlieh jong ka jingnang jingstad bad ka rukom briew).

Ka *nap* ka *bili*, ka *snap* ka *skor* (ki tiar rit tiar ria khu-tain mutain) ka hiar pateng sha ka khún khadduh.

U *saikhum saiteh* un bat ma u (jingpynsaja da ki jyngteh jyngkhúm).

Ki *mawshyieng mawjingtep* (kpa tymmen ba la iap, lane ki longshwa) ki pasiaw ha nga bad phi.

Ki *Mawshamok* ba mutlop tam
Ki bthei hapoh ka *Ding* ba thnam.

(Mawshamok=ki briew kiba khlain jing-long. Ding=jingtynjuh bajur).

Kham leh jem ho ia ki *khiew ba kham tlot* (ki kynthei).

(e) Ka jingmih ha ka jaka ka daw :— (effect for the cause)

Ka *Leilieh saw* kan thaba lep

U *Pyrthat* ruh ban pyntyrsain :

(Leilieh saw—Ka jingi-g bitar. Pyrthat—ka jingbyrngem).

Ha krung ka *Iap* ka shong ka *Iam*

(Iap=jingpyniap. Iam=ka jingpyniam)

Napoh ka *Dum* ka mih ka *Shai*.

(Jingpyndum bad Jingpynshai).

La poi ka *Shngain* la leit ka *Tieng*.

(Ka jingpynshngain bad jingpyntieng).

(g) **Ka daw ha ka jaka ka jingmih** :—(cause for the effect).

Khnang ba kum ki ka *Snam basaw*
Kan tied hapoh ki thied ki jaw.

(Jingkhluit mynsiem).

Kumta, namar ki um ka *snám* (jingpynmih snám).

Hangta la kup ka *Shat* ka *Kheiñ*.

(Ka daw jong ki jingpynjynjar ia u khún bynriew).

Wat shah *sngi* (jingshit ka sngi).

Wat peit *miet* (duh thiah).

Ka *Miet* ka dei ka por thiah suk,
Ka *Sngi* ka Kmie ka Sotti Juk.

(Ka jingiohthiah suk mynmiet bad jingtrei suk mynmiet mynsngi).

Ia ka *sharak* (jingshai) u bamman yn pynlip :

(ng) **Ka jingsngew ha ka jaka kaba pynsngew kumta :—**

(name of passion for the object inspiring it)

U briew ba nang kumno ban kun,
Ha uba shong ka *Mon* basbun.

(Ka jingsngew mon basbun)

Suki ka paw ka *Jingshisha*. (kaba pynshisha)

Suki suki *Jingshai* ka shlei. (kaba pynshai)

Ieit sha ka *ieit* kum khynnah na ki kot.

(jingsngewieit na ka shem lanot).

U long u *jingtngen* ia ki kmie ki kpa, ka *jingkmen* ia ki lok ki jor, ka *jingphuhmut-phuhmat* ia ki kur ki jait, ka *jingsarong* ia la ka ri bad ka *jingpyrto* ia ki pateng ki ban búd.

Madina, sngewbha wat leit ñiew shuh ia nga ba nga dei u lok sngewbha jong phi, ne tang u *jingsngewbha* jong phi.

(h) **Ka jingleh ba ka jaka uba shah leh :—**
(act for its object)

Ka jingkylla riam ka juk mynta ka long ka *jingrkhiebein* (kaba shah pynrkhiebein) ia ki riewtymmen.

Ka jingsynshar ban wan ka suk ka saiñ kylleng ka long ka *jingdwai* jong u luk u lak, ka *jingithuhpaw* u samla, ka *jingphohsniew* u tymmen, ka *jingkren jingkhana* u riewniam bad ka *jingiasaid iapyrthew* u nongsaiñ pyrthei.

Ka jingiapher hapdeng ka Synedoche bad ka Metonymy :— Kine ar tylli ki iajan than ba ki riew shongskul ki shitom bad ki jynjar jingmut shibún kumno ban pyniapher ia ki. Ngin ai khyndiat hangne kumno ban lap kem ia kata ka jingiapher.

Ka *Synedoche* ka pyndonkam da ka *baroh ia* ka *bynta* jong ka, lane khongpong ia kata ; ka *Metonymy* pat ka pyndonkam ia *kawei ha ka jaka kawei pat* kiba pynsiat jingmut shata.

3. Ka *Hypallage ne Transferred Epithet* (ba kren ki Phareng) *ka mut kaba pashat ia kata ka ktien batai kaba dei ban long ia kawei ka ktien sha kawei pat kaba don jingiajan ba ha ka jingmut jingpyrkhat uba thoh ne kren*, kumne :—

Ne kum ki sur sawa *babang*
Batuid bad *pah kynud* ;
Ne ktien *bathiang* ba rung *jingkhang*
Dik-dik shapoh dohnud.

Ka sur kam bang, lymne kam tuid lymne kam pah kynúd, ba la pashat ia kine ki jing-long ba dei sha ka jingbám, ka um'ne ka mrad.

Jingieit *baset* kumba kyrset ka phet.

Jingieit *babat* ka súh shapoh ka doh.

Shadem ka pang, ka khih jingieit *basnoh*.

Khubor *sngewsih pynkthang* mynsiem nga bna.

Ka jingieit kam long ba yn set, ne kan lah ban bat ne snoh, ki ktien ba la pyndonkam sha ki briew ne jyngthaw baim. Kumjuh ruh ia kine harum :—

Sha bneng ki shad ia um *ba im* ki wad.

Ha thwei u Trai, umdih *basliang* bakhuid.

4. Ka *Allusion* (ba ong ki Phareng) ka mut kaba pyndonkam ia ki ktien ne jingong ia kiba kdew ba don jingiasnoh bad kano re kano ka jingjia ne jingiathuhkhana pateng ba donnám shisien ba la jia mynshuwa :—

Nga ap ban tan katta jlang i jah,
La kat ka *panshandi-dem-lor-khah*.

Ka kdew sha ka kynthei kaba ap khmih ynti ia ka jingwanphai kylla biang u tnga ba

la beh jong ka na ka jingiathuhkhana ia ka dkar ba shong dem thad sngi halor u khah ba mih harud um.

> Hynrei ka *Diengiei* lynti bneng *ka la ngat,*
> I'u *Sohpet ka bneng ruh la bthat.*

Kane ka kdew sha ka jingpynngat u khún bynriew Khasi ia ka diengiei da ka buit u Sormoh bad u Sorphin kaba la pynduh ia ka lynti ban iahiar iakiew sha bneng ; kumjuh ruh ia ka jingdkut u Sohpet Bneng kaba. la pynjngai ia ka bneng na ka pyrthei jong ngi.

> Mynba dang biang ki Khún ki Kti
> *Shuwa ban hap ki bniat masi.*

Ka kdew sha ka Sotti Juk ha kaba u masi um pat wallam ia ka jingtim ha u khún bynriew da kaba shah shkor ia ka jingbthah ka tyngab ha ka jaka ka jong u Blei ba u briew un dap bám dap shet tang da ka shisymboh ar symboh khaw shisngi shisngi.

Kine ki rukom ki la bún ha ka thoh ka tar Khasi bad ki nang bún bad iai bún ruh, katba nangiaid ki por.

(III) Ki rukom kren pharshi ba la seng nongrim ha ka jingiapher.

1 *Antithesis* :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam ha kaba *pyniapom* kiba *iapyrshah ki ktien ne ki jingai jingmut ban pyniamarshak khnang ban kham shoh jingmut, kham pynskhem ne nang pynkhlain* da kaba leh kumta :

Tylli ngi *ieng*, *saphret* ngi *kyllon*.

Ka sim ha ka *kti* ka long la kat *ar* ha *khlaw*.

Um long *kynmad*, hynrei *mraw* ia la ki jingkwah brai.

Ka *jingsting-thew* ka tnga ka wallam *jingkhia* mynsiem ha u tnga.

U *samla* u dap da ki *jingsngewbha* u *tymmen* da ki *jingkhuslai*.

U *samla* u shu *tharai* u *tymmen* u da *tip*.

U *briew* u *bakla*, u *Blei* U *map*.

Wat leit shaniah thala ia ki *suri* kup snieh *langbrot*.

Ki kyntien jong u ki long u *kynphad hajrong*, u *nar hapoh*.

Da khmih bha ia u *wieh hajrong* u *khwai hapoh*.

Shibun la khot, *khyndiat* la *jied*.

Bam kulai, *kit hati*.

Ha ban da *ngam* u *kynphad*, *per* u *nar*.

Un *stait* nongthied, un *roi* nongdie.

Ka *'iar-kynthei* nang leit *iapuh,*
Nang *pdem pylleng* u *'iar-ryngkuh.*

Ka *Miet* ka dei *ka por thiah suk,*
Ka *Sngi* ka *Knie* ka *Sotti Juk.*

Teng-teng *ka blei* nangta u *Ren* ;
Hynnin u *Kpieng, hynne* u *Lwen.*

Mynsngi ki leit *aiksew sha Khlaw*
Mynmiet jngai shnong ki *thiah khynraw.*

Ka *Iam* ka *Ud*, ka *Rkhie* ka *Kmen,*
Kawei ka *Ktien* bad ki ngi kren.

U *Briew,* u *Mrad,* u *Khla,* u *Thlen*
Kawei ka Ktien ngi dang iakren.

Ka *Bhor Hala* mep-mep *ka jwat*
Ka *Snoh-Hapiew* ka *lip ñiuhmat.*

Naduh ki *Surok Ksiar ka Bneng*
Shaduh ki *Par Khyndai Pateng.*

2. Epigram :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam da *ki ktien kiba pdiw kumba kiba iapyrshah jinglong hajrong hynrei la bsiap ne bsuh pat hapoh ka jingmut bajylliew.* Ka long ka jingkren *kaba lyngkot* sbiak, hynrei kaba sam bad ngam ban pynpyrkhat slem slem hadien.

U *khynnah* u long *u kpa u rangbah.*

Ki *jingshahrem* ki long *ki rishot* sha *ka jingjop.*

U *nongialehpyrshah* jong ngi u long *u nongiarap.*

Ki *trei* hi wat kiba shu *ieng* ban *ap.*

Ki khawpúd ki *iap búnsien* khlem dei por.

Ki *diengpyngkiang* ki long ki *jyngkieng* sha bneng.

Dei da kaba hikai ia *kiwei* ba ngi hikai ia *lade.*

U *riewhùnkam* tam u dei uba *bun por* tam.

Kiba *thiang* long *ki soh* na ka *jingshah shitom.*

U *iap* ia ka *ban im.*

Hynrei kata kaba *im pahuh ka* la *iap* naduh *ba dang im.*
(paradox)

Namar *ki iap*, nangta *ki im.*

Nga lap ki *Symboh Jingpyrkhat*
Ba mih *na* rngai ki *Thwei Ummat.*

Kumta, namar ki *um* ka *snam,*
Ka "*Im* ka *Kyrteng sah* ka *Nam.*"

Ka *Iap* ka *Im* ka dei nyngkong
Kumno "ban *khraw ka Jaid ka Khong.*"

3 *Oxymoron* :— Há kane ka rukom kren pharshi la *pyniasynrap*, *iabynrap ne pyniabyrshem* da ka rukom batai ktien kaba iapom markhongpong ne *mariapyrshah ki jingmut* bad kata kaba mar iabúd bad ka. Ka long ka jait tnat ba mih ha ka *Epigram* kaba la palat jyndei :—

U *bieij-sian* ; ka *bih-tung* ; *kthang-bang* ; u *riewstad bleij* ; ka *kput badonburom* ; u *riewblei bakynja pyrthei* ; u *riewniam khwan myntoi* ; u *duk-riewspah.*

Ko jingsting bakhia ! ka jingthala ba leh khiathew ! ko jingkulmar basniew dur jong ki dur ba ibha dur ! ko sner sisa, tdem bashat phyrnai ! ding badait-thah, jingkoit jingkhiah ba sngewpang ! ka jingiohthiah ba iai-kyndit-thiah, ka bam dei ba dei ban long.

Bad ha kata ka jingsmai nga im uba *iap-im* ban iathuh ia kata ha phi mynta.

Ka la *sniewbok bhasngi* phngar ba ka leit jia noh da kumta.

4. *Paradox* :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pynpaw pyrshah ia ka jingsngew ne jingngeit briew, hynrei ka don ka jingjylliew bashisha shapoh.

Ai ki *baiap* kin *tep* ia ki *baiap*.

Uta uba *shem* ia la ka jingim un *duh* ia ka.

U *Soitan* hi u pynsriem ia lade ia u *angel ka jingshai*.

Hynrei shibún na *kiba shuwa* kin long *khatduh* ; bad *kiba khatduh* kin long *shuwa*.

Naba u briew un *myntoi aiu*, lada *un ioh ia ka pyrthei baroh kawei ?*

Lada uno uno ruh u kwah ban long *shuwa*, un long uba *khatduh*.

5. *Climax* :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pynbeit ia ki jingai jingmut ki ktien kumba kiew jyngkieng ha ka jingnangshongkhia bad jingnangjur jong ki, ha kata ka rukom ba kaba nadien ka nang kham sngewkhia ia kaba ha shuwa jong ka.

U la *wiat*, u la *rkhie*, u la *kyrkait*.

Ngi *diaw*, ngi *ud*, ngi *iam briew*.

Nga la *wan*, la *iohi*, la *jop*. (veni, vidi, vici).

Ka la *tngen* ka la *kmen* ka la *shadkmen*.

U la long u *riewtrei bun kam*, u *nongsain pyrthei* bad u riewniam.

Ka rep ka riang, u kba u khaw,

Kin man jyrwit, kin ngen, kin kie.

Ka iong kum ka *miat*, ka ngiew kum ka *krem seiniong*, ka sngewshyrkhei la kat ha *khyndai pateng ñiamra*.

Don ki kot kiba shu dei ban *mad*, doñ kiba dei ban *klun*, bad don kiwei pat kiba dei ban *ktha* bad ban *tylliat*.

Ba u Kaisar u ieit ia nga, nga *iam* na ka bynta jong u ; ba u heh kupar, nga *shadkmen* ha kata ; ba un long u riewthma, nga *iohnam ioh burom* lem bad u ha kata.

6. *Anti-climax* :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam ka jingbuñbeit

jingbuhryntih ia ki ktien kiba nanghiardor nanghiardor kumba hiar jyngkieng haduh ban da paw thamula bad sngewsammut ia ki jingpynhiar kynsan.

Ha ka jingpluh iing jong u u la duh ia la ka *tnga*, ia la i *khún*, ia la ki *mar* ki *mata*, ia la u *ksew* bad ia la ka *nep*.

Ha kata ka jingiapakhop bad u buaid u la duh ia la ka *nám* ka *burom*, ia la ki *iit-khmat* bad ia la ki *bniat* la jong.

U la long u *riewsaid*, u *nongsaidthma*, u *duhalia* bad u *bula* ha ka jingim jong u.

La ong ia u ba u la long uba *stad* tam, ba *shai* tam, ba *sniew akor* tam bad *bapoh* tam napdeng u khúnbynriew.

La tur *shit dang*, la kynriah *kjam*, la ieng *kynduh* la shong *jhieh*.

(Kane kaba khatduh ka long ruh ka *Antithesis*).

7. *Catachresis* :— Ha kane ka rukom pharshi la pyndonkam ia ka ktien kaba ka jingmut jong ka ka dei tòi ha kawei ka bynta, kaba pher na kata ha kaba la pyndonkam ia ka.

U la thep ka jingthep gol kaba *ithiang*.

Ka don ka ryndang kaba *sngewthiang*.

Kata ka jyntah ka sma *bang* du kumta !

Jingtem da sur *rupa* ba mih
Ka jarap stet ban rwai ban siaw.

U don ka khlieh kaba *nep*, ka jabieng kaba *proh*, u thylliej uba *pnah*, ka jingmut kaba *iar*, ka jingpyrkhat kaba *jylliew*, ka mynsiem kaba *kylluid*, ka dohnud kaba *khraw*, ki jingthmu kiba *jrong*, ka jingiohi kaba *jngai* bad ka longbriew manbriew kaba *pahuh hai*.

Ianujor Hypallage page 64.

8 *Syllepsis* ne *Condensed Sentence* :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam da kaba pyniabnoh lang ia ar tylli ki ktien kiba iaplier bak-ly-bak ha ka jingmut jong ki, khnang ban pynrkhie sammut.

Ka la kum pynháp *ummat khlui* bad ka *rumar*.

Ki la ialeit peit *miet* bad *sincma*.

U la duh *khun* bad *thiah* da ka jingwan iong ka.

Ka la jah la ka *sati* bad ia *lade* ha ka jingiakulmar.

U la pynsyrwa ei *por* bad *khan* ha kajuh ka por.

Ka la dang sait jain da ka *jingkmen* bad ka *sabon*.

Ha ka jingdung kura u khaw um banse shuh ban shu die noh la ka *ri* bad la ki *phresbin ki motor*.

(IV) Ki rukom kren pharshi kiba mih na ka jingmutdur.

(Ka jingpynsngew briew).

1. *Personification* :—Ha kane ka rukom kren pharshi la *pyndonkam ia kiei kiei kiba khlem jingim, khlem mynsiem ba yn kren la sngew la kum ki briew.*

Ki *lumbah* bad ki *lumrit* kin *iakyang* pynjam ia la ki *jingrwai.*

Ka *khyndew kaba thrang* um kan long ki umpohliew.

Ko *duitara* jong nga.
Pha tang *shu kdup* ia nga.

Ko *lyoh* to *kah to tap*
Ia ka khmat katei ka *sngi* ;
Ia nga ka khun shem pap,
Ieh wat shah kan *rkhie* mynthi.

Jalyeit kyr-eit man ki lat u *smat* ;
I *thit* i *leit* na ki kjat i bat.

Nga sngewkwah nga dei ka jingioh *thiah.*

Ki *Kliar* ki Lúm Himalaya
Lano kin *ngiah ban peit* ia pha !

Ka *Miet* ka *tem* kynting-ting-ting.

Iathuh, mame ko *Lum Rapleng*,
Hangno ju don ki púd ka Bneng !

Nga pyni ha phi
Ia ki *jingmong* u Kaisar baieit,
Ki bapli, ki shyntur ki bym nang kren,
Bad nga ong *kin kren kine*, nga ngam lah.

Ka *step* bthuh-khmat ka *wiat samrkhie* rymmuiñ ha ka *miet* ba *peit dom*, ka da shat thoh itynnat ia ki lyoh mihngi da ki ksai jingshai, bad ka *jingdum* thoh dak kum u buaid shen-shen ka *iaid* na ka lynti iaid mynsngi ka shalyntem bamehding u *Palwan* radbah.

2. *Personal Metaphor*.—Kane ka rukom kren pharshi pat *ka pashat ia ki jinglong u briew sha kiba khlem jingim ne mynsiem.*

Ka khyndew *bathynrang* um ne ba *ang um.* Myndang *kynthong* ka pyrthei. Haba dang *lung* ka Sngi u Bnaï Ka step bthuh khmat ka *wiat samrkhie rymmuin.* Ka jingdum thoh-dak *kum u buaid* shen-shen ka *iaid* na ka lynti-iaid mynsngi

Ki thaiñ ierong *beh sbai.* Ki wahduid *bakynud sur.*

Katba u ñiut u nang *iapler*
I'u shñiuh na shkor b'i deng.

I wiat rymmuiñ, i peit palei
H'u phlang ba *ieng sad shniuh.*

Ha khmih ki phlang ki *shad sngewbha.*

3. *Pathetic Fallacy* :—Ha kane ka rukom kren pharshi la mutdur ba *ka mariang lane kiba khlem jingim ki don kata ka jingsngew mynsiem, basngewlem ne ba sngewbitar la kum u briew hi.*

Ki khñiang ki ksiah, ki syntiew ki skúd
Sar ki iathiah, ki *iumbrieu*, ki ud.

Dieng ki *ialap* h'u bnai ba khawpúd ;
Wahbah ki *sngap*, shyngiar ki *kynud*.

Ki sim ki *rwai*, ki dohkha ki *tem* ;

Ki *put* ki khñiang bad ki *siaw* ki sla.

Syntiew ki *mih*, thapbalieh ki *shad* :
Khlieh ki *pynkhih* l'u ñiuh-khlieh basad,

Phlang ki *kaweh*, ñiangbáding ki *tbeh*.

Ban buh thylliej ha kawei-pa-kawei
Ka jingmong u Kaisár, ki ban *pynkhih*
Ia ki maw Róm ban *ieng ialeh pyrshah*.

4. *Apostrophe* (ka jingpyrta khot) :—Ha kane ka rukom kren pharshi u nongkren ne nongthoh, na ka jingsngew-*shitmynsiem u kren ne pyrta ha ka bam* don jingim, ne ha ka jinglong aiu re aiu, ne la ha u briew hi ruh u bam don ha khmat, la kumba *ha u briew ne ka briew ba don hi hangta ha khmat*.

A *jingbishar* ! pha la phet sha ki mrad.
U briew te, u la duh ia ka buit !

A ko *jingiap*, hangno ka jingjop thiaw ka jong pha !

A ko *jyngtep* hangno ka sni jong pha !

Ko *lyoh* to káh to tap
Ia ka khmat katei ka sngi.

Ko *Tiewdohmaw* baphuh ha shiteng riat,
Sha phi nga khmied ia la ki khmat.

Nang tuid, ko *Wah Umkhrah*, nang tuid,
Dur hok kynti ia nga iai pruid.

Ko *lok* bad ko *kur*, kum ia nga khi lainuid.

O ko *diengrai !* nga kwah iar kum ma pha !
Da jingbha ngan ai ban nym shar ki sla.

O *Ri* baieit ! Kyndit bynriew
Ba long briew keiñ artet kan kiew.

To suit ki rong Ko *Khulom* Ksiar,
Pu Briew badum ban pynshai kdar.

Ko *Diamond*, Ko *Khulom* Ksiar
To kyrsiew thiah bad pynshai kdar.

Ko *Lyer* — "Ban im namar ka Ri."—
Sa shisien pat to beh ha ngi.

Na pneh jong pha, ko '*Waikhyrwi*,
Ki syiem kin krih sha ri Khasi.

5. *Vision* :—Ha kane ka rukom kren pharshi la mutdur da u nongkren ne nongthoh sngew kumba *u iohi ki khmat pyllew pyllew haba ha ka jingshisha ka long tang ha ka jingmutdur, ym ba u da iohi shisha.*

Na Lúm Shillong ba shong ki Blei,
Sawdong nga *peit* ha sla pyrthei

Mynsiem Kalikai, napoh rngai ba shyrkhei
Nga *iohi* ha thapliang puri blei.

Haduh mynta, ha nga b'rabor pha *paw*.

Ko meirisan, ko meirilung
Nga *i* u lyoh u kiew na sung.

Nga *iohi* ruh ia la ka Ri ha tmier ka riat ba shyrkhei. Sa tang katno, ia ngi kiba dang shitroh, lada ngim kyndit briew kan sa tyllep ka umsaw, bad ngin sa long nong-Gibeon ban thoh dieng, ban tong um ianore. Nga dei ban kren ia kaba nga *iohi* namar hangne nga thoh ia ka saiñ pyrthei uba rim de, kumno u iakit lang ia ka pyrthei.

6. *Hyperbole* (Ka Krenjler):— Ha kane kă rukom kren pharshi ka don *ka jingiathuh tam palat ne duna than.* Ha kane ka rukom kren búnsien la iathuh jler palat ba ka mih na ka jingshitrhem kynsan bajur ba kum ban tyllep.

Kylleng nga leit, ki syntiew ban peit.
Tang phi nga ngeit, *nga phohsniew ban kheit.*

Don bún ki khlur ha ka sahit bneng,
Don bún spah klur ba phyrnai haneng.
Kawei ka sngi, tang kawei nga 'i.
Te *tang kawei hi, bad phi dei ma phi.*

Ka khlieh wan dur ba her shñiuh baphuh,
U shniah mawdur ban pyrthuh un nguh.

I long i ksai *ba pyrthei ka sdien*
Ne shat jingshai ia kynthei shadien.

Yn shem haei *ha shiphew hajar*
Ba tang marwei ba mih pher bad niar.

Ka met wan-dur *ba shong ki blei,*
Ka met *ha dur angel.*

U kynja briew *ba thaw pyrthei,*
Ki shkor u set kyllut

Ka *jasong de shikhiew*

U rung ban wad Tupia.
Shen shen bad ka te u wan phai,
(Ka kat ka Pyrha khaw)

U sngew ia lade *kat u Skong*
La *kat u Phlang* u tbian.

Ka buit aiu khún kum kata,
Sha krem u khla phi phah.

Búnsien halor ki maw ba twa (simile)
U ryngkoh *kum u khiat.*

Ba ngan da lah ngan jngi kum phi
Shaduh *ki khadar snem lynti.*

Hyndai ki ong "Lashai Shisngi,"
U Briew *un jngi ha Dien-masi*
Un *kiew halor u Sohmynken.*"

'O ! kren biang, ko *angel phyrnai*"

Ki long *kham stet ban ia ki pukni,*

Ki la *kham khlain ban ia ki sing kein.*

U Asahel u la long *uba stet ki kjat* jong u *kat ka skei ba ha khlaw.*

Bad u bad nga ngi iapher *kat ka bneng bad ka khyndew.*

I khohwah tang *kat i diengsuh-bniat.* U pyn rit ia lade *kat i khnai.* U shong ha ka iing ha-*kat ka sem syiar.* Uba *tang shu kynjat ka syiar u la kyllon.* U don ka jingngeit kaba *tang kat i symbai tyrso.* Un tang shu iohi ia ka kynthei *u la iapler.*

7. *Prolepsis* ne *Anticipation* :—Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam *ka rukom buh ki ktien ha kata ka rukom ba sngew kumba ka la lah jia ia ka ban dang jia shadien.*

Nga sngew kat ban shu *siat-iap* noh synden ia u.

Mawphlang phi leit khlem peit khlem khlan.
A, phi *la shah shna-mluh !*

"Jia *nga la troh !* u briew aiu sang kum ma phi ?

Namar u ithuh shai mynta
U Sim *uto la ngat.*

"Jia *me la iap !* tang tip me dei uei,
Ki tang shu lap kur nga ia me kin sdieh.

"U Romeo *une la wan,* u Romeo *une la wan.*"

"To, nga *la wan* —

Ha step ka ri thymmai,
Ah ! lehse ngan nang ban rwai
Ynda ka miet ka kut
Bad jingúd jong nga *la lut.*

"Ani, kein noh katto,
Ka *la pait* dohnud jong nga.

(V) Ki rukom kren pharshi kiba mih na ka jingkren kyllain kyrjaw.

1. *Innuendo* ne *Insinuation* (ka kren thawlir), Ha kane ka rukom kren pharshi la *kren kynthah ha ka rukom kyllain*, *bam beit bha*. La siat pharshi da kaba kham pyndonkam ki ktien *naba*, *namar hynrei*, *tangba*, *pynban*, *la katta ruh*, *toi* bad kumta ter ter, ha ka jaka ban shu kren beit phak-kdar.

Ki lok jong nga kiba hok te, *toi* la ki duk.

Ki mih na ka iing ki riewspah *tangba* kiba riewblei.

La sumar ia u da ki lai ngut doktor, *la katta ruh*, u dang im.

Ngam shym phah wad doktor *namar* nga kyrmen ban iap kumto khlem ma ki.

U long u rangbah pulit *pynban* um treh bám tyngka.

Ym don *toi* ba iakren hapoh kamra, *la* ka nongsumar ka iadon bad uba thiah pang.

La jar katta, kane ka kot ka bit bha ha ka jingsuh bad ka snep.

2. *Irony* ne ka *Mynthi* : Ha kane ka rukom kren pharshi *la kren khongpong ia kaba mut*, hynrei ha ka rukom kren ne sur ktien, sngewthuh ia ka jingmut ba shisha jong ka.

Haba iám u duk u Kaisar u iám ;

Ka khwan bor toi ka kham runar ia kane :

Bad u Brutus u ong *ba u khwan bor ;*
Bad u Brutus *u long uba donburom.*

Phi long u lok uba *la bha plngar* ba phin ichnoh ia nga kumto ha kato ka rukom hapdeng ka shipa khop.

Dei lyngba ka *jingbha mynsiem* u lok jong nga ba nga la duh kam noh.

Ka jingpuid ka *la trei-kam bha* haduh ba u la dkut mynsiem noh artat mar shu iadep.

Ka paw ba u long *u riewshlur shisha shisha* kat ban shoh sa ia la ka tnga.

Ka shai ba ka dei ka *tnga hok shisha* ba ka treh pyniap klep sa la u tnga.

Ka la rung bha ka *jinglong Khristan* ha u, ba un búh shun kumta ia la ki para-briew

Ban ha ka riam ym lah ithuh,
  Khasi ne dkhar ki dei ;
La háp mynjur bad shu kohnguh
  Ba dei *ka riam ki blei !*

Ko lúm Khasi, *ba shong ki blei !*
  Ki hiar ki blei sha ngi ?
Ki blei ka Ri, mo seh, phi dei ?
  Pleng, kum kine sha phi ?"

"Sha thor ki theh tang um-sait-pliang,
  Ka tngit bad um jakhlia :
To koit kam pher ngi ruh ngi pdiang ;
  Sboh ei ki madan kba."

"Wat kren buhrieh ba'm mon eh i mei.
Khie, khie, to ieh, ngam sngew ei ei."

3. *Sarcasm* ne ka *Kren Lyngkut* : Ha kane ka lyngkut rukom kren pharshi la *kren lyngkut beit sak phak kdar*, khnang ban pyni ia ka jingsngewbein-briew ba ha met syndon puk.

Ko nongpynkhiah to pynkhiah shuwa ia lade.

Ki Jiw ki bein ia u Jisu Khrist da kaba ong, "U pynim ia kiwei, ia lade pléng um lah pynim."

Khristan ka nám, Soitan ka kam.

Dang kham lah ka jingwiar jong u ban ia ka jingdait 'sew lamwir jong ka.

Hato kata mo ka jinglong nongiarap ba haba iohi ia u briew uba jan iap jyllop, sa kynrup leh mynai jingiarap ynda u la laitim ha ryngkew ?

Ka jingbám te kaba la bang sat, ka jingthngan pat ka shu kajuh.

Ka jingkren te kaba la bang, ka mynsiem pat la pang.

U nongkren te uba nang, ka dohnud te la pdang.

Ka jingiapher hapdeng ka *Irony* bad *Sarcasm* ha ka jingshisha ka long ba ha ka *Sarcasm* la kren lyngkut sbuk, la kren tbuk-tbak kumba ka long bad ka pynsngewthuh noh hangto hangto ia ka jingkren ibein, katba ha ka *irony* la kren mynthi kren kyllain khongpong ia kaba mut bad donkam ban da pyrkhat shuwa ban sngewthuh, kumba kyr-iah kha-blang bad pom shiwait lyngkut.

4. *Periphrasis or Circumlocution* (Ka kren kyllain) : Ha kane ka rukom kren pharshi ia kaei kaei ne kano kano la ai jingbatai ha *ka rukom buh kyllain kum ha ka rukom jingkyntip*.

Ka kha-iong-bám-shipai (ka 'thei runar).

Ka 'tem-synlar kynther-la-iaw (ka 'thei-iap saw).

Ka pan-shandi-dem-'lor-khah (ka tnga ba ep khmih lynti la u tnga ba un wan phai biang sha ka).

U puit-tangkuli-kynjih-mawsiang (u riew-im lyngkar).

Myrsiang shong rai-eh (u riew-im lyngba ki jingeh)

Ka dieng-khyrwait-lyer (ka riewshah jingtynjuh jur)

Ka dieng-shain-doh (ka riew shah ban bein).

U dieng-byllan (uba larkam ia kiwei pat).

Ka Lainili-kit-shynrum(ka riew kit jynjar).

U khún-phrang-sngi (u khún nyngkong).

U khún khlieng-kpoh (u khún khatduh).

Ka 'lang-thoh-khlieh (ka briew ba shah pyniap thlen)

I sim-lai-dieng (i riew iaid lorni briew),

U tuta-ar-maloi (u jait pynsngewbha ar briew).

Ka khynnah-bám-ja-khluit (ka riewleh-kyrkieh than).

Ka men-suh-syntiew (ka nongpynia-ibha briew).

U saw-sbyrtong (u 'yiar-ryngkuh, u rangbab bha).

U Khraw-jutang (u 'yiar-kñia).

U 'nai-khadsaw-synñia (u samla briew ba la biang rta pura bha).

U sher-syngkai-bamon-thoh-lai-teng (u rang-bha-briew).

5. *Euphemism* (Ka kren tynnat) :— Ha kane ka rukom kren pharshi la pyndonkam ka jingbuh ki ktien *kiba kham pynsngewtynnat bad pynsngewsting ia ka jingmut ba shisha ba sngew-tohmet bad ba pynpangmet.*

U la leit sha shnong ka Iawpaw (la iap).

U la leit bám kwai ha ïing U Blei (la khlad na ka pyrthei).

U la jám sha shiliang ka wah Jordan (la iap)

Ki la iapyllait san shyieng (ia pyllait tnga)

La khie lung ka dieng dyngkhong (la khie leh samla biang).

Um nud ia ai-reng (ialeh pyrshah).

Ki la iakád-maw (ia khlad kur).

U la leit thung shriew (leit-iap).

Um lap lieng (u leh kyrkieh).

U im shong prah-shong-shang (im tymmen eh).

Ki la iarat mawbyrsiew (ia khlad ïing).

U la leit ïing briew (shong kurim).

U la leit wad skum (wad briew).

U la i-ïap-mat (ibha briew).

U la bám-ïingbah (ioh tnga riewspah).

Ka kit khoh pei (ka kit jynjar).

U la iakynduh la ka ing krung (ioh lok).

Ka la iateh sai-iong (iateh ktien).

Ki la ia kynduh para ba iaryngkat pylla (ba iabiang tor).

Yn leh kumno ba la iateh shñiuh hi (iathoh nusip) ?

Wat iehnoh lang ia u miaw bad ka kharang (ia u samla bad ka samla).

Wat leit buh lang ia u kyndok bad u bakhor ioh bthei (para ba ia ibha).

Hangto te la iashet lang u pathaw bad ka khaiap-saw (la iapoi-kha para myniap tnga).

Nga leit ha ka lynti ka pyrthei baroh (leit-iap).

Hynrei shaphang kita kiba ioh thiah (ba la iap), ba phin ym sngewsih.

6. *Litotes* ne *Meiosis* (Ka kren pynrit) :— Ha kane ka rukom kren pharshi la *kren pynrit ne pynduna dor khnang ban pynkiew, kyntiew ne kynting ia ka jingnang khampynjur ia kata pynban, ka jingmut.*

Nga long u trai shnong na ka nongbah ka *b'am kai.*

U long u rangbah u *bam duna shuh* ha ka kyrdan briew.

Da kumwei pat te *ngam lah jer.*

U la long u nongialympat u *b'am kom*.

Ym khyndiat shuh kiba wan sngap ia u.

Ha ka jingkhlaiñ te *ngim komti hi*.

Hynrei *kim nang* ban thiah peit-ngor (ki iaw mynsiem)

Ym don Lashai, ym don Lasyit (ki trei khlem khein por).

Ha jingpeit-khmat siat-khnam jong ka.
Um sngew shán khaw, u kren ruma.

U tlot rynieng *um shán pyrthei*.
Ia swar jingpeit ka khmat kynthei.

U *bam ñiew bein* ia 'thei rangli,
U kloi ban rap kylleng·

Ngi, ngi twad, ngi swait pynper
Sha *b'am lah kot-bor shuh*.

Ngan suh pynstet ruh kum ki khlur,
Ba súm sha *ba'm kot-tba*.

7. *Paraleipsis* :— Ha kane ka rukom kren pharshi uba thoh ne kren *u leh myniaid lait haba ha ka jingshisha u kwah pynban ban kham shon jingmut jur*.

Nga wan tep i'u Kaisar, *ym ban iaroh*.
Ka sniew ba leh ki briew ka sah shadien.

Lok lok baieit, *ngam kwah pynkhih* ia phi
Ban shlei katne kaba ialeh pyrshah.

Lok *ngam wan pah* ia ki dohnud jong phi
Ngam pnah ktien kum u Brutus.

Lada ki Rom
Kin tang iohsngew ia kane ka *Will*
(Hynrei to map, ngan nym pule ia ka)
Te kin da leit doh ia ki jingmong
U Kaisar baiap.

Keiñ noh ! keiñ noh ! *Ngan nai thoh than*
Khulom, thylliej kim lah pynwan,
Ia jingiphuh ki syntiew-briew
Ba duh ka rong tang ktah ka sniew.

(VI) Ka rukom kren kaba mih na ka rukom buh, pynbeit ne pynháp ia ki ktien ha ka rukom thoh ne kren.

1. *Interrogation or Erotesis* ne *Jingkylli* :—Ha kane ka rukom kren la buh *da ka jingkylli, ym ban jubab*, hynrei ban kham shon jur ha ka jingmut kiba sngap ne pule.

Phi ia leit sha ka ri-khlaw bun jngoh aiu ?
Ia u ktah ba la pynkhih ka lyer ?

Hynrei phi la ialeit ban ioh khmih aiu ?
Ia u briew uba la kup ki jainkup bani ?

Balei phi pynlut shai ia ka ba'm long kpu ?
Bad ka jingtrei jong phi ia ka ba'm pynkdang ?

Ka daw aiu te ka khang ban iám ia u ?
Lano un wan da uwei pat u ban iaryngkat ?

U nong-Ethiopia u lah ban pynkylla ia la ka snieh-doh, lane u labasa ia la kaba thoh-dak ?

Uno na phi ruh, da kaba khuslai, uba lah ban pyntam shipruh ia la ka rynieng ?

Kata ngan ri ki sniang jong phi bad bám skap kba de lem bad ki ?

Hato shapoh ka Kpoh ki jah ?
Mynba ngi klán lyngba ka wah ?

Ka dud b'la hoit dang lah ioh pat ?
Ka dud dei sia dang lah die tat ?
Hangno akor ka Ri phi thad ?
Dei pdeng surok, pleng phin ia shad ?

2. *Exclamation* ne Jingkyang pyrta : Ha kane ka rukom kren don *ka jingbthei kynsan jong ka jingsngewkynduh mynsiem* ba mih na ka jingpang ne jingkmen dohnud.

O ! ki ba'm jwat, te toi, ki sai-teh.

Wow, pyrthei sngi aiu kane !

A ! ki kynta badiaw, ki sngewslem.

Junom, ah ! me dei ba men iám,

Uba ngi ieit U don haei !

Ngim tip shano kan poi ka Ri !

(Ianujoi bad ka Apostrophe)

3. *Chiasmus* ne *Jingpyniapom* ne *Jingpyniaphna* : Ha kane ka rukom kren ia ki ktien ba buh shakhmat la kren kylla pynban biang sa shisien shadien kum ban *pyniaphna* ka jingkren khnang ban kham shon jingmut jur.

Ngim *im* ban *bam*, ngi *bam* ban *im*.

U *kren* kumba u *mut*, u *mut* kumba u *kren*.

Im ban *nang* bad *nang* ban *im*.

U *iap* ban *im* bad u *im* ban *iap*.

Wan ruh *lyngkhuit*, leit ruh *lyngkhuit*.

Wat *bishar* ban nym *bishar* ia phi.

Ki ngam *suki* jai, *suki* ruh ki paw.

Jubab ka Jesabel hangta,
"Ki dei ki *kti* ki *kjat* jong nga :
Ki shain ia *kti*, ym pang sha nga ?
Ki shain ia *kjat*, ym dkoh hangta ?

"Ka '*iar-kynthei nang leit iapuh.*
Nang pdem pylleng u 'iar ryngkuh ;
Ba shnong ne Ri ka shu jot e;
Tang sdang kynih ka 'iar-kynthei."

Mynmiet ki peit, mynsngi ki thiah ;
Kynthei khynnah *mynmiet* ki tieng.

Ia khlich ka sleh, ka sad pynbha,
Ban *kdor* u shñiuh b'la *kdor* lypa.

Ba don u tnga leh-beiñ ade,
Ia la ka tnga u beh na ding,
Ne ka ia u ka beh pyntieng.

Ka *dung* de pynban, hangta ka iai *dung*
Pynlwet ia ki kti bad ki *kjat* ;
Ka shoh ka *pyniap*, *pyniap* duh hangta,
Na khlieh haduh *kjat* ka tylliat.

4. *Zeugma ne Jingpyniakaplok* : Ha kane ka rukom kren la pyndonkam tang *kawei ka verb* ia ar ne tam ki noun.

Ka maw ka dieng kan *dang kren* briew.

U Briew, u Mrad, u Khla, u Thlen,
Kawei ka Ktien ki *dang iakren*.

Kumba ha lúm u *sah* syllai
U phan, ka shriew, u kba, u krai.

Kui, u diengkhied shata ki kynrei,
Ksar ne tyrpud, dkhan ne kyrbei.

Ka *Zeugma* ka iasriem bad ka *Syllepsis* ne *Condensed Sentence*, hynrei ym don jingpyndonkam thamula ne pynsngewbiria ha kaba pyndonkam ia ka.

(Pynianujor bad ka Syllepsis)

5. *Hendiadys* ne *Jingpyniabnoh* : Ha kane ka rukom kren la pyniasoh ar tylli ki noun da ka konjongshon *bad* ha kaba kawei ka noun ha ka jingshisha ka dei ban batai pynban ia kawei pat.

Ha ka Pomblang Nongkrem u sohblei u suit na u *luta* bad *ksiar* (luta ksiar).

Ha Shlur la shlei da ki *pliang* bad *rupa* (pliang rupa).

Ki khlieh ki 'thei-shad ha Weiking ki thaba da ki *pansngiat* bad *ksiar* (pansngiat ksiar).

Ki shadem ki 'rang-shad ha Lympung ki phyrnai da ki kynjri bad *ksiar* (kynjri ksiar).

Ka kamra shongkai ka dap da ki *jingiwbih* bad *syntiew* (jingiwbih syntiew).

Te kum u Kyieng u Ksuid u Khrei
Synñia bad *Sngi* u pynkhie skei ;

Ha krung ka Iap ka shong ka Iám,
Synñia bad *Sngi* u bám sa bám :

Pyrem, Liur, Synrai bad Tlang,
Synñia bad *Sngi* um tip ka kdang,

Synñia bad *Sngi* (Synñia-sngi).

Namar sawa ka
Jingkyrhuh slap bajur bad *phria.*

(Jingkyrhuh slap-phria bajur).

6. *Aposiopesis ne Jingkren pyniap-ang* : Ha kane ka rukom kren la iehnoh ia ka jingkren khlem pynkut bad kham pynshoh jingmut da ka ban pynpyrkhat.

Ju don u Ingkhong shyllangmat
U ba'm ju ong wat tang shiwat,
Kane ka dei ka Ri jong nga,
Sawdong pyrthei haei kum ka ?
Don kum uta ! Sha u wat shang.

Hangno ha Pyrthei don Riti,
Ba kum ka jong ka Ri jong ngi !

Lada ngi don ki Shkor ba sngew,
Aiu ka kren ka Meiramew.

Hyndai ki Lúm ki da ia ki,
Hadien *mano ban da ia ngi !*

"To. nga la wan, — lade mem mut shisha,
Nga kyrpad jur ia me ...."

Te shah ia nga ; ka dohnud jong nga don
Ha kata ka synduk bad u Kaisar.
Te nga ap, *kan sa wan phai la shibit.*

"O hooid, i pa jong phi i la iathuh ia nga shaphang ka bámkhana hapoh ka kper ba i la leit bad katno ba i sngewmuja ia kata, bad ba i la pynlong lok ia lade bad uwei u samla briew hangta uba sngewtynnat hana. Phi ruh phi ia leit sha kata ka jingiabám khana ?

"Em, ngam shym leit, hynrei i pa i la ong ba ka la long kaba sngewtynnat sat, bad i ...." ka la sangeh kynsan khek hangta.

7. Hyperbaton or Inversion ne Jingkren pyrdet : Ha kane ka rukom kren la pynkylla ia ka rukom buh beit ki ktien ha ka jingkren khnang ban kham pynshoh jingmut jur.

Phar phi la i, ba ha ka Luperkal,
Laisien nga tyrwa ka pansngiat syiem,
Te laisien um treh.

Suki na pha nang her ka Dum.

Kawei ka ktien bad ki ngi kren.

Na phi kin khih ki Sur Bathiang.

Jingthmu babha ia la ka Ri
La slem nga khmih lynti.

Kum u khynnah dang sdang ban jngi
Ha kane ka kynti,
Ioh wan jingsniew ia lade hi,
Na phi nga wan kylli.

8. *Asyndeton* ne ka *Jingkren pynpra* : Ha kane ka rukom kren *la pynjah noh ia ki konjongshon* ban kham pynsngewtynnat bad pynshoh ia ka khmat ne ka shkor.

Ka phet kylleng ka wad ka búd,
Hapdeng ki Dieng Tiew-saw.

Kumta u piam, u doh, u dait.

Ka ngiah ka rwai, ka shad, ka kmen,
Ka kein ka put ka tem.

U rung, u mih, u khang.

U iám, u ksaid, u saw kyrang.

Ka Duk, ka Thngan, Shitom, Kordit,
Ka Raibi ruh— Baroh ki kjit.

Hynroh, Jadak, Jakoid, Japieh.
Un taw u Dken basaw ka Khlieh.

Ka law sopti, ka sait ki kjat :
Ka da pynsum da ka um khriat.

Ka kyrshut ia met, ka kyrjaw ia khmat ;
Ka ñiad pynrkhiang, ka sa pynphong pat.

Ka rah sha jrong ka doh ka dait ;
Ka thum, ka kdup ka kjup, artat ;
Ka khem, ka khñiot ka sa pyllait,
Ka khat da ja shipliang palat.

9. *Polysyndeton* ne ka *Jingkren pyniasnoh* : Ha kane ka rukom kren la *shu pyndonkam* kai, kum ban ong, *ia ki konjongshon* ban kham pynshoh jingmut shuh shuh bad ka iapyrshah ia ka *Asyndeton* haneng.

La'n leit ym lah, u synttuid ki kjat ;
La'n peit kam shah, u kyrjuid ki khmat,
La'n shong u phot, *la* un thiah u tuid.
Te tyrkhong u pdot, bad um biah u nguid.

Ba ngam don buit, *lymne* ktien, *lymne* dor,
Lymne jingleh, *lymne* jingnang, *lymne*
Ka bor kren ban pynkhih ia ka snám ki briew.

Ne kum Syiem Saul ba súm tang lap,
La u pyrsa-kurim ban iap ;
Ne, kum u Syiem Jeroboam
Ba'm lah ring shuh la kti waitlam ;
Ne, kum u Syiem Tibet shisien
Hana i'u Sadhu Sunder Singh
....
Ne kum ki Syiem Gog bad Magog
Na shyllangmat u Syiem ka Hok,
Ban thung khongpong shapoh dujok.

Hangta ki Syiem jong ka pyrthei.
Kiba khraw-batri *bad* ki len-blei,
Ki rangbah *bad* ki nongialam.
Ki riewspah, *bad* riewbat-waitlam,
....
Ki mraw *bad* ki shakri kumjuh ;

10. *Anophora or Epanaphora* ne ka *jingkren ban ha khmat* :— Ha kane ka rukom *kren la iai ban bunsien* ïa ka ktien ne jingong ha *kaba sdang jong ka jingkren.*

Kiwei ha krem ki dem kum ki phuin ;
Kiwei ha synrang maw ki rieh,
Kiwei ha dieng ki kynshah la ki khlieh,
Kiwei ki iaid, phar rymphat ki jhieh.

Ko Lyer—"Ban im namar ka Ri."
Sa shisien pat to beh ha ngi
Sa shisien pat ka Suiñ kan sngur,
Sa shisien pat kin paw ki Khlur,
Lurmiet hadien un long Lurshai ;
Sa shisien pat un paw u Bnai.

Ngan leit sha Ri Sohra ban kiew sha ki Lúm,
Ka Ri u Tiew Sohkhah, u Tiew Pawang-lúm ;
Ka Ri jong ka Simpieng, *Ka Ri* u Kaitor
Ka Ri ka Jingshynrang, *Ka Ri* ka Akor.

Suk kiba duk ha ka mynsiem ;
Naba jong ki long ka hima ki bneng.
Suk kiba sngewsih ;
Naba yn pyntngen ia ki.
Suk kiba isnei ;
Naba yn isnei ia ki.

Ha hynñiew sien U thaw pyrthei-bneng ;
Ha hynñiew kyrwat khún Kaiñ kin shah sneng
Ha hynñiew sien ki synreit ñiangthohlieh :
Bad ha Jaka Kyntang Tam b'la buhrieh ;
Ha hynñiew dieng sharak U pynïeng ;
Hynñiew ki khlur kti kamon U deng,
(Ki *hynñiew* Angel ba don barabor).
Hynñiew turoi ki put tang dei por ;
Hynñiew Mynsiem ba hajan U ñiewkor;
Hynñiew pyrthat babyrthen donbor ;
Hynñiew long u dak ba don da ka dor.

11. *Epistrophe or Antistrophe* ne ka *Jingkren ban ha bakut* :— Ha kane ka rukom *kren la ban búnsien* ia kajuh ka ktien ne jingong ha kaba kut jong *ki jingkren kiba búd* shadien.

Katba *nang* theb, *nang* jaw, *nang* lait.
Spah ruh ka tuid, *nang* kie, *nang* hiar.

Don ba khot kiaw *ïa i nga kynmaw ;*
Ne kwah dei kthaw *ïa i nga kynmaw ;*

....

Tang háp lap praw *ïa i nga kynmaw ;*
Bneng tang shu rngaw *ïa i nga kynmaw ;*

....

Tang jia mynsaw *ïa i nga hynmaw ;*
Ne khie jem-daw *ïa i nga kynmaw.*

La kti dap lin U plie,
Bad U synshar marwei hi ;
Namar ki jingisnei jong U
Kin neh skhem, kin ym ju duh.

Da la khmat isnei U khmih,
Ha ngi haba long rangli.
Namar, ki jingisnei jong U
Kin neh skhem, kin ym ju duh.

Na Riwar u ngap u kiew
Bad u rung hapoh syntiew,
Sawdong jong ki ruh u rwai,
Namar mynta la Synrai.

Thapbawa ruh ki lathaiñ,
La ki jár ban ioh tong skaiñ,
Mynmiet ki trei shaïa shai,
Namar mynta la Synrai.

Jingphohsniew ka ioh thiah jai
Kum ka Tdem Nohkalikai,
Ne ki Wahrupa bajngai.
Namar mynta la Synrai ;

12. Ellipsis ne *Jingpynjah ktien :* Ha kane ka rukom kren la *pynjah ne iehnoh ktien khnang ban pynsngewtynnat ne ban kham shoh jingmut.*

Ka Shkor u Briew—u Mawsawa —

Ka Sngi bashai—Pyrthei Mariang.

La pher u Dkhot—kawei ka Niam ;
Ka Shad ka Kmen—shirong ka Riam.

Ha ïing i Mei—khapiah khadain

Ki Shyieng Rakot—u Mawramsong.

H'u shñiuh phyrnai ka um mynsiem
U peit,—ka thapbaiong.

Shiphew—tip i la kot !
I khmied—wow i-sangsot ! (Exclamation)

U Blei ka Hok—"Khyndaï ha jrong"—
Ka dei "Ka ktien u Ñii u Kong":
U Briew—artet u leit sha Bneng,
U Rngiew—arsut Khyndai Pateng.

13. *Tautology ne Jingkren bïin ktien* : Ha kane ka rukom kren la pyndonkam artylli ne kham palat ki ktien ne jingong, kiba ïakit jingmut lang katjuh katjuh tang ban shu pynskhem ne pynkhlain shuh shuh.

Ki *rep* ki *riang*, ki *thung* ki *thiew*,

Na khmat jong ki ym don ba *kah*,
Ne *wit*, ne *khang* ne *ker*.

Ngi *tba*, ngi *twad*, ngi *swait* pynper
Sha ba'm lah kot-bor shuh.

Kumjuh u briew u tang la ïap
Ka met ka *phret* ka *pra*.

Ki ba'm ju ïa-*ithuh ithaw*
La *khmut* ne *khmat*, ne *shnong* ne *thaw*.

"Nga ïeng ka *beh* ka *tur* ka *sympat* ka *kawiat* ïa u *ksuid* u *khrei* uba *khang* uba *kah* uba *wit* uba *wa* ïa ka *lynti* ka *syngkien* ban leit ha ka *niam* ka *rukom* ka *kmie* ka *kiaw* phui."

Ki samla ki ïeng buk, ki *tynruh* ki *tyndung* ïa ki *kyndong kynhoit* baroh bad ka *dumok kamok*, ka *kvnphui ka kynha* ka ba'm *thikni thikna* shuh, ki beh shaduh bar ka shnong lai sien.

14. *Pleonasm or Redundancy* ne ka *jingkren ban talba* : Ha kane ka rukom kren la pyndonkam ktien tam shuh shuh ki ba'm shym da pynheh tói ne pynïar tam ei ei shuh ia ka jingmut da kaba leh kumta bad ia ki ktien ruh *la buh pajih* kawei na kawei pat bad ki shu *iai ban ia ka jingmut* da kaba iai *ban kumta ha'ki jaka baiapher*—

Nga la da *iohi hi* ia kata da la *ki jong ki khmat*.
U la *peit sniew* ia nga da ka *khmat kaba i-suba*.
Kiba la jubab *kloi* ia ka shithi jong nga *khlem pynslem shuh*.

U la bat kynti *lut* ha lade ia ka jingkhaïi *baroh kawei*.

Baroh baroh ki ialeit *lut* sha ka jingleit khmih kai.

Ka la *sdang kem iong rein* ba ka sngi ka *sa ban sep noh*.

Ynda u *kew* u bym ju *kew*
Baroh kin peit seh, dngang.

U slap te u la *hap*, bad ki wah ki la *iashlei*, bad ki la *iabeh* bad ki la *shoh* ia kata ka iing.

Namar nga la *thngan*, te phi la ai ia nga ban *bam* ; nga la *sliang*, te phi la *ai dih* ia nga ; nga long *nongwei*, te phi *la khot lem* ia nga ; *balyngkhuit*, te phi la *pynkup-jaiñ* ia nga ; nga la *pang*, te phi *la wan sumar* ia nga ; nga la long ha ka *byndi*, te phi *iawan* ha nga.

Kiei kiei ki *bashisha*, kiei kiei ki *badonburom*, kiei kiei ki *bahok*, kiei kiei ki *bakhuid*, kiei kiei ki *ba-itynnat*, kiei kiei ki *badei iaroh;* lada don kano kano ka *jingbha*, bad lada don kano kano ka *jingiaroh*, to phin iapyrkhat ia kine kiei kiei ruh.

(VII.) Ka Rukom jied, khar ne tám Ktien ki ban shoh pynsngewtynnad ïa ki shkor bad jingmut jingpyrkhat

1. *Barbarism* ne ka *jingshim ktien nongwei*: Kine ki long ki ktien ba shim kylliang na kiwei pat ki ri ne jaka jong ka pyrthei.

"*Aste Kariwan* !" ong u John !
Shano yn "*Aste*" pat !

"U kit sisa u pynher *res*,
Shi hajar *pound* ka Thong."

U *Kallendar* u shaïong ngain,
Kumno u *Bhai* kumthie !

Kum *Babu* "*Booked*" sha Pakhana,
Ban khie step um salia.

U nongñiah ut u la pyrta jam, "*Ruko, Ruko* !"
"Phin leit shong kali kai kane ka step, *hajur*?"

"Phi koit phi khiah bha, Gulabpi *Bibi* ?"
"Shah-shkor ia nga, ko *miss* babha."

Naba baroh ki nongthoh kot jong phi ki iamynjur lang ba *ipse* ka mut *ma u*, te, ym dei ma phi *ipse*, namar dei ma nga *ma u*.

Hapdeng shi snem, men nang ban suh,
Ban ot, ban khap ka *new fashion*.

2. *Provincialism* ne ki ktien ba pyndonkam sha nongkyndong ne ha ki jaka baïapher iapher jong ka Ri.

Ka *Bhor-Hala* (ka bha halor). Ka *Snoh-Hapiew* (Ka sniew hapoh). U *kew* u bam ju *kew* (kiew), *La kniat syntan u warai* (la pang jur u syngkai). Ka *mar-iiung* (tnga). *Chilonghih* (eit-wieh). *Pyrnon* (ka jyngkieng nohtah). *Sangam* (jaka kynjah). *Ksir* (ksiar); *Khyllud* (thei lud) ; *bieij-sian* (u riewlehbieij hajrong, sianti hapoh). *Toh-toh u toh ym toh uwa toh* (teng-teng u motor um long uba tat); Rangsyntan (rangkynsai); kamte iong-i (kum-ta jong ngi); Sam-at (u nongshohnoh-briew) .

3. *Neologism* ne ki *Jingthaw ktien thymmai* :—Kine ki long ki ktien ba dang pynmih bad thaw thymmai.

Smuk (smoke). *Inbait* (invite). *Sirios* (serious). *Stail* (style). *Petikod* (petty coat). *Blaws* (blouse). *Shabas !* *Shawas !* u *Eire*. *Pandemonium*. U blei *Mamon*. U *Braw*. U *Aiuma*.

Slang or Vulgarism ne ki *Ktien bam don akor*:—Kine ki ktien ki long kiba pyndonkam tang haba iakren lok kren jor.

Shi phi *tmoh* (lok). Shi phi *tmaiñ* (lok). Ka *Khun ka*. Ka *suwor*. Kein pha *tun*. Balei *lih* me leh kumne ? *Shum! Jahare! Shuh-ha-hep !* Shano *ka* phin ialeit ? La jia aïu, *Jo* (lok) Wa i *kynum* phi wan poi mynno shane ? Jia *la khuid !* To sa pha *Kew* !

5. *Malapropism* ne *Jingpyndonkam ktien bakla* :—Kine ki ktien ba pyndonkam bakla ia kawei ha ka jaka kawei pat.

Bit-nám, shong-hok, dei-hok.

Kyrkoh, kynkok, risa, kynha.

Kyrthiaw (ksai), *Jyrthiaw* (tmaiñ).

Kalaiñ (wait), *talaiñ* (tdong).

Donnám (babha), *budnám* (sniew).

Lynñiar, kyang, pyrta.

Lulia, lushia, buid-ti.

Pharshi, phawar, phawer, pharep.

Pynngam, pynháp, pynnoh, pdem, wieh.

Tán, patán, ring, paring, pajut, kynjut.

Khawoh, khwoit, khawoit.

Khwai, khwán, khwain, khwoh, woh.

Thúd, thwet, thmit, wad.

Suwan, syrtok.

Paidbah, paidlang, paidkhleh, paitkar, paidbhur.
Thawsha, thawnang, thawlir, thawdur, thamula.

6. *Solecism* ne *jingpyndonkam* kulmar ïa ka Grammar ne ia ki ktien tymmen.

U ioh ka jingsuk ha ban da *suwan*.

Mynno u la leit sha *ïing ki briew* ?

Shano phi wan, *nangno* phin leit ?

Rta jong ka ka *khem* bad *khim*.

Kumno phi *koit* ?

Khie leit *biang* ho !

Wat *nym* leh kumto.

U *khlem* shym leit.

7. *Archaism* ne ki *Ktien* *rim* *Ktien* *hyndai* ba'm pynleit kam shuh.

Angret (u dukhi-khait). *Engrej* (English). *Lukiar* (ki shipai Gurkha—na ka jingong "*look here.*")

KI JINGPYRSHANG

Jér kyrteng ia ki jait kren pharshi ha kine ki jingong harum :—

1. 'Hu-hu !' ka *úd* ka *pait dohnùd*,
Namar u Syiem Rynñiaw.
(*Personification*)

2. U *peit sahnúd* ki khmat sha Ka.
U *dait*, u *dkhat* ki sner ;
(*Climax Asyndeton*)

3. Phi la pán ia kaei kaei kaba ktah ia u *klong snám* ka hima. (*Metaphor*).

4. Ka la khie ka *snám* Khasi. (*Metonymy*).

5. Ngan *pynsep ia ki sngi* jong me baroh (*Euphemism*).

6. Ha khmat jong ngi ka bor jong u ka long tang *kat shi tyrsim kti* (*Hyperbole*).

7. Ngin *shoh*, ngin *thaw*, baroh ngin *rep*,
Shaneng ngin *kiew* napoh ki Trep.
(*Asyndeton*)

8. Ynda la bún eh ki *kti*, la sniew ka kam
(*Synedoche*)

9. *Khleiñ* la thang, *jwat* la bám. (*Antithesis*).

10. Mynta te la háp rung *krem ngiew* i pa.
(*Metonymy*).

11. Katba nang bún ki *khlieh*, katta nang kulmar ka kam. (*Synedoche*).

12. Ka *buit* ka leit *shano*, ka *siang* ha u *khiewja*.
(*Antithesis*).

13. *La kylli* ia nga *da* kita *ki bam ju kylli* :
La shem ia nga *da* kita *ki bam ju la wad* ia nga
(*Chiasmus*).

14. Khie leit pyrta ha ki *shkor* (briew) ka Jerusalem.
(*Synedoche*)

15. Ka khynraw *ka lah ban klet* ia la ki jingdeng.
Lane ka nongleit kurim ia la ki jingriam ?
(*Erotesis*).

16 Ha khmih un wan kiew *kum ki lyoh*,
Bad ki Kulai jong u *kum ki lyer langthari*.
(*Simile*).

17. Ki kulai jong ki ki *kham stet ban ia ki pukni*.
(*Hyperbole*).

18. *La* pha *pynkup* ia lade da ka jaiñ sawbthuh,
La pha *pyndeng* ia lade da ki jingdeng ksiar,
La pha *airong* ia la ki khmat,
Pha *pynitynnad* lehnohei ia lade.
(*Polysyndeton, Tautology*)

19. Ki la pynlong ia ki khmat jong ki kham eh ban ia u *mawsiang*. (*Metaphor*).

20. Namarkata u *sing* na khlaw un *pyniap* ia ki,
U *suri* ki por miet un *lute* ia ki,
U *labasa* un *ap* ia ki shnong jong ki,
Ia uwei uwei baroh uba leit mih noh nangto,
Yn *patar* lyngkhot lyngkhai.
(*Asyndeton* bad *Tautology*).

21. Ngan pynlong ia ki ktien jong nga ka *ding* ha ka shyntur jong me, bad ki *dieng* ia une u paidbah, bad ban bám duh ia ki. (*Metaphor)*.

22. Uba don ki *khmat*, to un *iohi*
Uba don ki *shkor*, to un *iohsngew*.
(*Redundancy*)

23. Nga la pynlong ia me ka *kut*,
Ka *kut baskhem* hapdeng ki paitbah jong nga
(*Metaphor*)

24. Ki la iaid *dadien* bad *ym sha khmat*.
(*Antithesis)*.

25. ***Lymne*** kim shym la *sngap* ia nga,
Lymne pyndem ia *la ki shkor*.
(*Polysyndeton*, *Tautology*.)

26. Shisha ka *thring* ha bneng *ka tip* ia la ka samoi ba la buh ; ***bad*** ka lyngdkhur *bad* ka lyngtait *bad* u sim-puh-dohkha ki *sumar* ia ka por ka jingwan jong ki.
(*Polysyndeton*, *Redundancy*).

27. A, ba ka *khlieh* jong nga kan da long *ki um* bad ki *khmat* jong nga ka *pukri* ki ummat.
(*Metaphor*).

28. Ki pynkdor ia la u thylliej *kumba* u la long ka ryntieh jong ki ia ka jinglamler.. (*Simile*).

29. U *thylliej* jong ki u long u *khnam* bapyniap. (*Metaphor*).

30. Naba ka *jingiap* ka la kiew sha ki jyngkhangïit jong ngi, bad ka la rung sha ki lingbah jong ngi. (*Personification*).

31. Naduh u *prophet* wat haduh u Lyngdoh uwei uwei baroh u leh shukor. (*Neologism*).

32. Uba don ki *shkor* ban sngew to un sngew. (*Metonymy*.)

33. "A, ka jingkren-ibeiñ." ka la ong ; "kata ka long ka kyrteng ksew ha dei na ka bynta .... O, ém phi." (*Aposiopesis*).

34. *Ka jingaidaw ba pha pynslem* ha kane ka jingpynlat por ka *kham slem* ban ia ka jingiathuh ba *pha ai daw*. (*Chiasmus*).

35. Ka shun ruh *ym pat pei, la paw* pen ryngkew. (*Antithesis*).

36. Bad ka met ka phad, *la ym dei ban da iakren than eh, pynban ym ialah nujor*. (*Paraleipsis, Innuendo* ne *Insinuation, Litotes*).

37. " Te khie mynta sha *krem* u phadar Lorens." la ong ka kongsumar, "hangta u ap u *tnga* bad phi u *ban sa iabia*."(krem —*Metonymy*). Tnga—*Prolepsis* ne *Anticipation*).

38. Kine ki *jingpynkmen bajur* ki don ki *jingkut bashyrkhei* (*Epigram*).

39. Kaba *stet than* ka poi tuiñ-tuiñ kum *kaba suki than*. (*Epigram*.)

40. Me la jakajia bad u briew ha surok namar u leit pynkyndit ia u ksew uba shoh samthiah ha ka *sngi*. (*Metonymy*).

41. Ha khmih, ngan *jynrat* ia ki na ki ri jong ki.
Te ngan *rat* noh ia kata ka jaitbynriew.
(*Synedoche*).
(*briew ha ka jaka ki jingthaw*).

42. Ki kada khlaw ki la ieng ha ki lúm *balyngki*.
(*Personal Metaphor*, *Hypallage*).

43. "Ngi *la dep* katto, ko thei! ngi *la dep* katto! Ani wow, ka apot aiu sat kat kane!" (*Prolepsis*), (*Exclamation*).

44. Phi wat *sngewnguh bamsngewnguh* ia nga lymne wat *sarong bamsarong* ia nga. (*Oxymoron*).

45. Phi wat *kren*, wat *jubab*, wat *ang shikyntien* ruh. (*Climax*).

46. Mynta nga iohi ba kane *kawei* ruh *ka la bun than eh*. (*Epigram*)

47. *La* mynsngi *ne* mynmiet, *la* poi somoi *ne* ym dei aiom, *la* trei *ne* ialehkai, *la* marwei *ne* haba ialang, shu ka jingkhuslai jong nga ka la iai long *kumno ban pyniohbrièw*. (*Polysyndeton*, *Redundancy* bad *Euphemism*)

48. Ki *jingshlei-um* kin *thab kti*
Bad ki *lúm* kin *rwai* lang namar *ba kmen*.
(*Personification*, *Pathetic Fallacy*).

49. *Um* man *khih* wat iwei ruh i ñiuh-kjat. (*Litotes*).

Ki Kot Khasi ba lah ban ioh na ki nongdie kot Khasi ha Shillong lane na ki nongthoh hi harum :—

Da i Kong Beatrice Mittra, Jaïaw, Shillong.

1.	Ka Histori jong ka ri India (IV-VI) ...	2T.	

Da u Boh Frank M. Pugh, Jaïaw Shillong.

2.	Ka kot Hygiene (IV-VI)	2T.	
3.	Ka Kot Geography (IV-VI)	2T.	
4.	Ka Drama u Shakespeare Katba phi mon	2T.	50 P.
5.	Ka Daïalok Nangno u Khasi u hiar pateng	1T.	
6.	U Khún Syiem na ka Iing u Dabid Kitab I	1T.	44 P.
7.	U Khún Syiem na ka Iing u Dabid II & III	2T.	
8.	Ka Phawár Rwái Khasi	1T.	50 P.
9.	Ka Shang Syntiew	1T.	50 P.
10.	Ka Kot Geometry Thymmai (IV-VI)	1T.	50 P.
11.	U Khun Syiem na ka Iing u Dabid IV & V	2T.	
12.	U Romeo bad ka Juliet	3T.	50 P.
13.	Ka History jong ka Assám (IV-VI) ...		75 P.
14.	Ka Gulabpi (Ka Khana India)	3T.	
15.	Ka Prosodi bad Retorik ...	4T.	
16.	Ka Shang Khmih-Pyrthei u Lord Clwyd	2T.	
17.	Ka Tem Ding ïa ka Shla-Briew ...	2T.	
18.	Ka East Lynne Kitab I (*a*) ...	1T.	50 P.
19.	Hynrei mynta Ngi Ialong Khristan ...	1T.	50 P.
20.	Ka East Lynne Kitab I (*b*)	1T.	50 P.
21.	Ba la pynim ban shakri	1T.	
22.	Ka shem-lanot u Macbeth	2T.	50 P.
23.	Ka Jingim lajong u John B. Gough I ...	1T.	50 P.
24.	Ka Jingïarap ïa ki kot B.A. Khasi III ...	2T.	
25.	Ka Jingïar ka Ktien Khasi I & II ...	5T.	
26.	Ka Jingpynpliah ïa ki kot pule P. U. Khasi	2T.	
27.	Ka Jingim lajong u John B. Gough II ...	1T.	50 P.
28.	Ka Sawangka Ki San Ngut Ba Iap ...	2T.	
29.	Ka Sawangka ïa ki Saw ngut ba ïap mynsaw	3T.	
30.	Ka Iaid Synran ha ka Pross B. A. Khasi ..	5T.	
31.	" " Poetry " " ...	5T.	